

Учасники дійства з нагоди завершення Року Огієнка

ВІКТОР СКОРИК

2

ІГОР ЛУЦЕНКО

8–9

ПАВЛО МОВЧАН

10–11

Рік Огієнка: від чого радіє й чому печалиться душа Великого українця

Микола ТИМОШИК,
доктор філологічних наук,
професор, журналіст

Від часу заснування премії проминуло вже 27 років. Авторитет її зріс, інтелектуальний рівень і висока громадянська позиція лауреатів стають усе вищими, помітнішими загалом. Цьогорічна когорта тих, хто поповнив ряди огієнківців, особна. Вона має присмак фронтних окопів, виття сирен, гулу наступаючої артилерії. Бо чи не всі винуватці цієї церемонії так чи так пов'язані з передньою, жорстокою і непередбачуваною, лицьвою частиною нашої нової війни з відвічним ворогом — дикунською московією.

Прямо з гарячих точок, тому й у військових строях, прибули сюди на пару годин **Віктор Мойсієнко** — професор катедри української мови Житомирського державного університету ім. І. Франка (номінація “Освіта”); **Тарас Компаніченко** — кобзар першої величини, неперевершений бандурист-лірник, виконавець автентичного кобзарського репертуару, народний артист України (номінація “Мистецтво”); **Микола Голомша** — відомий політичний та громадський діяч, професор права, заслужений юрист України (номінація “Громадсько-політична діяльність”); **Сергій Татчин** — вінницький поет і художник (номінація “Художня література”). Не могли прибути з діючих військових частин на вручення премії **Іван Патриляк** — доктор історичних наук, професор, декан історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (номінація “Наука”), тому премію отримала його дружина Оксана. Також **Ярина Черногуз** — військовий медик, поетка і громадська активістка, тому премія опинилася в руках

15 грудня в сакральній бібліотечній залі Національного Музею літератури відбувалося непересічне дійство. Під головуванням Павла Мовчана — очільника Всеукраїнського товариства “Просвіта” й голови журі з премії Івана Огієнка — віншували цьогорічних достойників премії Великого Українця.

У такий своєрідний спосіб ми, жменька одержимих високим огієнківським духом, закінчували сповнений драматизму і втрат, надій і перемог Рік Огієнка. На 2022-й припало аж три його ювілеї — 140-річчя від дня народження, 50-річчя від дня упокоєння і 60-річчя від дня виходу в світ його українськомовного перекладу Біблії, визнаного всім світовим біблійним товариством як канонічний. І хоч “Рік Огієнка” офіційно оголосила лише житомирська крайова влада, низка пов'язаних з цією особистістю світового масштабу подій однозначно виходить на загальноукраїнські терени.

Уперше, з порушенням положення про цю премію (через умови воєнного стану), місцем вручення нагород став не Брусилів, а Київ. І вперше чи не всі члени комітету та учасники того хвилююче-щемливого дійства прийшли до висновку, що саме це місце має стати для такої церемонії постійним.

Чому?

її батька, відомого кобзаря й поета Ярослава Черногуза.

Залишається лише гірко пошкодувати, що про ту дивовижну ауру, яка панувала упродовж тих двох годин у залі, про глибину й актуальність розмислів і коментарів, пропозицій і конкретних посилів до простих українців і влади не дізнається широкий загал не лише українських околиць, а й самої столиці. Там говорив інтелектуальний цвіт воюючої України. Говорив мовою серця, говорив з болем, говорив Правду. Тому й проймав до кісток кожного, хто там був присутнім.

Але... Той нерв нації, та високоінтелектуальна потуга, що здатна словесно озброїти чи обеззброїти, так і залишилася циркулювати у вузькому колі, у своєрідній резервації. Хіба все те вибирали образи

геніїв нації — Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, інших корифеїв літератури, що мовчазно-гірко споглядали з портретів. Ні телекамер, ні мікрофонів численних інформаторів “єдиноправильних новин” традиційно не було. Для засновників і контролерів пострадянської і постолігархичної журналістики, яка лиш формально називається в нас національною, такі заходи і така проблематика традиційно потрапляє в розряд, по-іхньому, “не формату”. На превеликий жаль, і на 31-му році незалежності українці вдома все ще не мають тієї по-справжньому вільної й незалежної журналістики. Тієї журналістики, яка проблематику націєтворення, ствердження українського

Закінчення на стор. 6–7

ПЕРЕДПЛАТА—2023

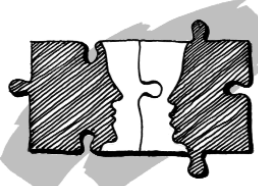
Тижневик “Слово Просвіти” (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях “Укрпошти” за допомогою Інформаційного листа № 1 (вкладка № 1) додатку до “Каталогу видань України “Преса поштою” на 2023 рік (I півріччя)” з доставкою:

1 міс. — 28,39 грн.

3 міс. — 80,17 грн.

6 міс. — 154,34 грн.

Також можна передплатити нашу газету на сайтах “Укрпошти” <https://peredplata.ukrposhta.ua/> та ДП “Преса” <http://presa.ua/>

Бій буде важким, але Перемога – за нами

Віктор СКОРИК

Для цього треба було зробити багато роботи і вчасно та нещадно викоринювати бур'ян та селекціонувати елітні сорти для багатого врожаю. І це сталося! Сталось і проявилось у повну силу саме тоді, коли на нашу землю посунула орда, щоб знищити наші врожай української волі, свободи та творчих здобутків.

Валерій Залужний – офіцер України № 1 з інтерв'ю виданню The Economist:

“Я довіряю своїм генералам. З початку війни я десятих зльвів, бо вони були не до того. Ще один застрелився. Я вірю Сирському. Якщо він мені каже, що йому потрібна інша бригада, значить, йому дійсно потрібна інша бригада. Звичайно, я не вважаю себе найрозумнішим тут. Я повинен і слухаю тих, хто в полі. Тому що ініціатива є. Я повинен і слухаю тих, хто в полі. Тому що ініціатива є”.

Це новітнє покоління вищого офіцерства дарма не гаяло час, а скористалось тим часом, який надало їм життя та гнучка, можливо і не завжди послідовна, але все ж маневрена та невпинна робота політичного керівництва нашої держави від початку війни. Тим часом, коли в умовах майже повної дезорганізації війська в результаті дій і бездіяльності попереднього політичного яничарства до Революції Гідності, яка й знесла яничарство з політичної мапи нашої держави, вища політична влада нашої держави була змушена кризь свої помилки та поразки будувати дорогу для створення нової армії, здатної зупинити агресора, Московію, яка розв'язала війну проти самого існування України. Йти дорогою політичних маневрів – невітшних і принизливих міжнародних угод, основним призначенням яких була необхідність виграти час для набуття досвіду Українським Військом, по суті формування його з коліс посеред війни, його озброєння, створення передумов та чинників ефективної боєздатності всіх Збройних Сил України:

Валерій Залужний: “Для нас, для військових, війна почалася в 2014 році. Для мене особисто в липні 2014 року. І я навіть не уявляю, що таке насправді війна в 2014 році.”

Я прочитав багато книжок, закінчив усі академії із золотою медаллю, все теоретично розумів, але не розумів, що таке війна насправді. Але за вісім років війни, аж до 2022 року, і я, і такі, як я, все це чудово розуміли.

Усе, що ми робили, коли почалася масштабна агресія, – це впроваджували не лише знання, які ми вже мали у 2014 році, а й навички та досвід, які здобули з того часу. І найважливіший дос-

Час робить свою справу – непомітно на око, але неухильно. Тридцять один рік державності України дали свої плоди, свій врожай з тих зерен, що посіяли на зламі 80-90-х років.

З великим трудом проростали ці паростки на вільній землі, їх били морози із Залісся, сушили посухи, налітала саранча із східного ординського Степу, труїли свої кочубей... Але вони вистояли, вижили, невпинно росли, щоб, коли прийде час, віддячити своїм господарям, українському народові своїм щедрим врожаєм.

Так сформувалось новітнє українське суспільство і його еліта, гідне місце серед якої зайняла й наше вище офіцерство, генералітет.

від, який ми мали і який ми практикуємо майже як релігію, це те, що росіян і будь-яких інших ворогів треба вбивати, просто вбивати, і головне, ми не повинні боятися цього робити. І це те, що ми робимо.

Все, що відбулося 24 лютого, – це збільшення масштабів. До того у нас був фронт 403 км і 232 опорні пункти. А з 24 лютого цей фронт виріс до 2500 км. І ми були відносно невеликими силами, але ми брали участь. Звичайно, ми розуміли, що не вистачає сил. Нашим завданням було розподілити менші сили таким чином, щоб нетрадиційною тактикою зупинити натиск”.

Хочу особливо підкреслити і розгорнути суть і сенс цих безжальних, але точних слів генерала: “...найважливіший досвід, який ми мали і який ми практикуємо майже як релігію, це те, що

повазі до пана Суровікіна, якщо подивитися на нього, то це звичайний петровський полководець часів Петра Першого, скажімо так, держиморда.

Дивіться на нього і розумієш, що або ти виконаєш завдання, або тобі “п...дець”. А ми давно зрозуміли, що це не працює. І особливо ми це усвідомили у 2014 році, коли командувати 21-річними лейтенантами прийшли люди за 50-60 років. Звичайно, у нас була свої держиморди, які кулаками і біцепсами намагалися наводити порядок, але в українській армії це не проходить на 100%... Бути нормальним завжди можна. Бути нормальним означає залишатися людиною в будь-якій ситуації – це найголовніше. Залишитися людиною, стати лідером. Бути розумнішим, бути сильнішим, бути більш талановитим і в такому випадку намагати-

а Київ взяти за три дні. І ось це йому не вдалось, і саме це стало несподіванкою не тільки для Кремля, а й для всього світу. І саме це дало нам змогу дочекатися, коли до нас почала надходити суттєва допомога колективного Заходу озброєнням, боєприпасами та рятівними фінансовими ін'єкціями.

Наразі ворог “...зосередився на Донбасі, щоб зберегти ресурси, які залишилися. Станом на сьогодні ситуація на Донбасі непероста. Але стратегічно це безпрограшна ситуація для російської армії”, – говорить В. Залужний, і далі зауважує: “Тож, швидше за все, вони шукають способи зупинити [бої] і отримати паузу будь-якими способами: обстрілюючи мирних жителів, залишаючи наших друзин і дітей замерзати на смерть. Їм це потрібно для однієї простої мети: їм потрібен час, щоб зібрати ресурси та створити новий потенціал, щоб вони могли продовжувати досягати своїх цілей”.

І паралельно вони роблять все, щоб не дати перегрупуватися нашим силам для підготовки нових напрямків наступу, розтягуючи наші війська на колосальній протяжності фронту у 2500 км. Так, нам не вдалося зробити більшого під час наших попередніх успішних наступів, розвинути успіх по максимуму, бо нам банально весь час не вистачає ресурсів для цього. Тому завдяки нашій мобільності, творчості, майстерності та маневреності ми навчилися створювати умови для несподіваних атак, але розвинути їх на повну силу бракує резервів. І коли прийшов перехідний сезон від осені до зими, то широкі наступальні дії наших військ стали тимчасово неможливі. Так, це втрачає нашого наступального імпульсу, ініціативи. Чим дещо і скористався окупант, який провів 300-тисячну мобілізацію (а за деякими підрахунками – приховану 400-тисячну). Так, десь 100-150 тисяч з них надані зараз в “расход”, тобто як гарматне м'ясо, але це все ж уповільнило наше військо, і дало змогу ворожим силам дещо перегрупуватися, підготувати нові лінії оборони, підтягнути ресурси. І в цей час ще 150 000–200 000 проходять посилену, прискорену підготовку.

“Тому наступна проблема, – говорить В. Залужний, – яка у нас є, це, перш за все, утримати цю лінію і не втратити позиції. Це важливо. Тому що я знаю, що звільнити його в десять-п'ятнадцять разів важче, ніж не здати. Тож наше завдання зараз – вистояти. Наше завдання – за допомогою наших партнерів дуже чітко відслідковувати, що там відбувається, де вони готуються. Це наше стратегічне завдання”.

Другим стратегічним завданням Валерій Залужний називає – створення резервів і підготовка наступу ворога, який “може відбутися в лютому, в кращому випадку в березні, а в гіршому – наприкінці січня. Може початися не на Донбасі, а в напрямку Киє-

ва, в напрямку Білорусі, не виключаю і південного напрямку”.

Звідсіля – нагальна задача накопичення необхідної кількості потрібної зброї. Боєприпасів і підготовлених військ: “Нехай вибачать мене солдати в окопах, але зараз важливіше зосередитися на накопиченні ресурсів для більш тривалих і важких боїв, які можуть початися наступного року”.

Третім стратегічним завданням, генерал називає посилення та ефективність протиракетної оборони і протиповітряної оборони: “На мою особисту думку, я не енергетичний експерт, але мені здається, що ми на межі. Ми балансуємо на тонкій межі. А якщо [електромережу] зруйнують... тоді починають мерзнути дружини та діти солдатів. І такий сценарій можливий. Який настрої буде у бійців, уявляєте? Без води, світла, тепла чи можна говорити про підготовку резервів для продовження бойових дій?”

“У нас уже є деякі NASAMS. Недостатньо, але трохи. IRIS-T вже використовується. Недостатньо, але трохи. Їх просто потрібно нарощувати. Нам потрібні десятки таких”.

Додам від себе, про що коректно змовчав генерал: нам потрібні системи Patriot! Але це міжнародна дипломатія.

І ще: нам потрібні дальнобійні засоби ураження ворога – це вже давно назріло. На 300, 500, 1000 км дальності. Без цього цю війну не зупинити і не виграти. Є злочин і він не має бути безкарним, бо безкарність – що у суспільстві, що між державами – призводить до ще більших злочинів, або й до абсолютного зла – існування імперії зла, зростання її апетитів та зазіхань – від бажання загарбання України, до всеєвропейських апетитів, від всеєвропейських до євразійських, і до всесвітніх. І її побратими зла, могутні та хижі, є у світі, та лише чекають своєї нагоди, уважно чатують на свій шанс. Хто досі цього не зрозумів, той повний чемберлен. А хто зрозумів – той переможний черчиль.

Вся Україна вже зараз відчемберленилася на цей день на своєму гіршому і драматичному досвіді. І тепер вона є колективним черчильцем. 95% громадян України за соціологічними спостереженнями вже зробили це.

Головною і вирішальною проблемою та чинником успіху, резервусе Головнокомандувач ЗСУ, є ресурси.

І тут навіть не в тому справа, що вони коштують дорого (хоча це теж важливо), а в тому, що вони, ресурси, виснажені, їх вже майже нема – з обох сторін, і той, хто їх знайде швидше, хто їх виробить більше, той і переможе.

Світ не готується до такої масштабної війни, і зараз не має достатніх ресурсів для їх надання України в короткі терміни.

Московія теж не була готова до такого опору України, тому теж виснажила свої ресурси. Саме тому Кремль намагається закріпитися на цей день на цих позиціях або й покращити їх, і досягти передишки для накопичення ресурсів і досягнення в подальшому своєї людожерської мети – знищити Україну. Наша задача, разом з нашими партнерами не дати такого шансу імперії зла, не дати їй отямитися, не втрачати своєї стратегічної наступальної ініціативи, і водночас затягувати щільніше санкційну удавку на шії того колоса на глиняних ногах.

Zuma/Eyevim

росіян і будь-яких інших ворогів треба вбивати, просто вбивати, і головне, ми не повинні боятися цього робити. І це те, що ми робимо”.

Це кредо. Це маніфест проти тих меседжів, що широко побували тоді: “тут не все так однозначно”, “нужно договариваться (посередіне)”, “есть хорошие русские, а есть плохие”, “будь-яка війна закінчується переговорами” й такими іншими облудними мислє вірусами та помилковими судженнями. Війна Московії проти України – це війна з нульовим результатом, тобто кінцевим і обов'язковим фіналом її є повне знищення противника – “окончательное решение украинского вопроса”, стирання українського народу з мапи світу. Генерал Залужний це зрозумів, тому діє згідно з цим розумінням: ... (цих) “ворогів треба вбивати, просто вбивати, і головне, ми не повинні боятися цього робити. І це те, що ми робимо”!

Головною відзнакою нашого війська від ординського вишкола є вільність, свобода кожного воїна, його творчість як внесок у спільну військову справу, децентралізація дій, ініціативність кожного солдата – від Головнокомандувача до рядового. Демократичне суспільство, інша, вільна оптика мислення дає свої переможні плоди:

“Радянська армія вітала і нав'язувала одне поняття: командир. Але бути командиром і лідером – це не одне і те ж. При всій

Валерій Залужний називає цифри – скільки потрібно ЗСУ для успішної наступальної операції зараз – не так і багато: 300 танків, 600-700 БМП, 500 гаубиць. Вартість цієї зброї – кілька мільярдів доларів – цілком досяжна для наших партнерів, особливо на тлі того, скільки вони економічно втрачають від наслідків цієї війни в своїх економіках – там цифри вже сягають трильйонів.

Хто скупий і не розумний, той втратить більше. Хто зробить вчасний внесок у спільну справу подолання зла, той здобуде і переможе. І не зброя надвартісна, а боеприпаси, яких потребує Перемога – це кілька мільйонів снарядів і ракет. І знову ж таки, тут головне не вартість, а швидкість налагодження масштабного її виробництва.

Валерій Залужний попереджає, що попереду великі битви, і ура-патріотизмом, зневагою та недооцінкою ворога не переможеш. Треба готуватися – послідовно, з розумом і з усією відповідальністю. І обережно ставити поки що мінімальні завдання – вийти на той стан фронтів, що існував на 23 лютого цього року. Він говорить про це саме так, виходячи з наявного стану ресурсів і озброєння. Так, не все, що говорить публічно під час війни Головнокомандувач, треба розуміти буквально. Є й інші міркування – що говорити, як говорити, а про що промовчати, а де й злукавити. Я це бачу в його інтерв'ю, в його статтях, бачу це в динаміці. І теж не можу зараз про це говорити.

Час і факти в майбутньому все розставлять по своїх місцях. І все неясне стане явним. Всюмо свій час. А головне – знати і вірити, що настане і час нашої Перемоги. Бо у нас професійні, надсучасні генерали, талановиті офіцери, ініціативні та майстерні солдати, за якими стоїть і яких підтримує весь український народ.

Бій буде важким, але Перемога буде за нами, бо ця Перемога – це не тільки наша свобода, це саме наше існування.

Слава ЗСУ! Слава Україні!

Євген БУКЕТ

20 грудня зранку містяни їхали на роботу в метро. Їхали, а поїзди зупинялися на 10 і більше хвилин через слабку електричну напругу після вчорашньої атаки дронів. Навіть те, що сьогодні вперше з початку війни відкрили станції Хрещатик і Майдан Незалежності якось не радувало. Адже це метро – об'єкт критичної інфраструктури. А в деяких оселях киян світло відсутнє вже понад добу. І наразі це не найдовше вимкнення. За листопад і грудень доводилося переживати і тридобову відсутність електрики.

За 300 днів обпаленої війною Київ змінився, а найбільше – за останні два місяці. Кияни навчилися жити спочатку між вимкненнями світла, а потім із вимкненням світлом. Заряджати гаджети в пунктах незламності, ходити по кілька разів на день пішки на 20-й поверх і чекати на Святого Миколая в укриттях, коридорах і ванних кімнатах.

Учора в святкову за юліанським календарем ніч, коли малеча чекала на подарунки від Святого Миколая, ворог вчергове вдарив по Україні. У християнське свято росія атакувала місто, в якому християнська Русь – матір міст руських, Київ дронами з мусульманського Ірану. З нової партії в 250 штук, яку придбали нещодавно.

З Іраном своя іронія. У 1990-х з цією країною співпрацював столичний завод “Антонов”. І “шахеда” частково наша розробка. Вся Україна тепер може пишатися... і не тільки цим досягненням нашого мудрого пострадянського керівництва, яке до останнього намагалося підтримувати “дружні стосунки” з росією та її сателітами. Свого часу, замість того, щоб знищити, передало їй крилаті ракети та літаки, які зараз щотижня наносять масовані удари по Україні. Отака мудра і далекоглядна була наша тодішня дипломатія...

Київ. День 300-й

До речі, першою встановила дипломатичні відносини з Україною Угорщина – 3 грудня 1991 року. Так, та сама Угорщина, яка готова купувати в росії енергоносії, вище граничної ціни, встановленої Євросоюзом, яка щоразу блокує виділення допомоги Україні та вже багато років бачить наше Закарпаття частиною своєї території. кндр, яка готова була надіслати в Україну сто тисяч своїх солдат – на заміну утилізованим воякам путіна, теж визнала Україну однією з перших – 9 січня 1992 року. Як бачимо, дуже багато в світі змінилося за 30 років...

Київ тепер дуже добре знає що таке росія та її союзники. Адже наступ на столицю вівся не з росії, а з білорусі, яка буцімто досі офіційно не вступила в війну. А насправді з першого дня надає свою територію, військові бази, аеропорти, медичні заклади, інфраструктуру для потреб свого союзника-агресора, з яким мріє воскресити з-під прощеного скловатою могильного залізобетону давно дохлий радянський союз. Кажуть, наші в перші дні попалили під Києвом і окремі частини білоруської армії, після чого картопляний фюрер і його бульбоармія так перелякалися, що навіть досі кремлівський карлик (вчора він вперше особисто прислав якогось двійника в білоруський федеральний округ) не може уламати його вступити в війну. Білоруси, мабуть, розуміють, що якщо їх все-таки догиснуть московські маніяки, на них чекатиме доля так званих “лдрн”, де днями чоловіче населення закінчилося і почали надсилати повістки жінкам. А лука, хоч і полковник російської армії, та людей відданих багато не має, щоб просто так їх спалювати, – може не впоратися з новими протестами.

Київ зараз 300-й. Йому щодня

доводиться лікувати поранення, які раз-у-раз наносить підлий ворог. Але попри тимчасові проблеми, місто живе, перетворившись у один суцільний “пункт незламності”. Замість тролейбусів на вулицях їздять автобуси, люди намагаються швидко встигнути зробити все можливе, щоб допомогти армії, магазини працюють від генераторів, навіть новорічна ялинка, встановлена напередодні, живиться від генератора. У 300-й день війни повідомили, що блекаут після останніх обстрілів може тривати до 23 грудня. Та попри це, місто насолоджується кожною хвилиною життя без повітряної тривоги, які вчать його жителів щораз сильніше ненавидіти росію.

А ще у нас понад 1300 кілометрів фронту – активних бойових дій, де наші воїни світла сумлінно перемелюють колись “другу армію світу”. За день-два буде 100 тисяч втрат у окупантів. Офіційно порохіваних українським Генштабом, бо імперія не шкодує своїх солдатів і не рахує їх. А ще колосальні втрати військової техніки – на мільярди доларів, які могли б працювати на мирну російську економіку, якби населення цієї території було інакшим.

Але, як казав класик, “маємо те, що маємо”. Саме такого залятого сусіда підсунула нам історія. Хочеться сподіватися, що ця війна справді змінить світ. Що ті рани, які нанесла вона Україні, не марні. Що це буде остання велика війна на планеті, яка зруйнує імперію зла, союзники якої не зможуть існувати без неї. Що ж, у магічні дні зимових свят та блекауту можна зосередитися на формулюванні правильних і дуже конкретних бажань на прийдешній рік. І всі вони неодмінно збудуться. Головне – вірити в Збройні Сили України.

Маленька свічка

Галина ПАГУТЯК

У моєму дворі уже декілька років стоїть невелика крамничка з харчами. Торгує в ній молода жінка, що живе поряд. У неї є малі діти, які бавляться разом з іншими дітками на майданчику. У неї повно друзів, які часом, коли немає відвідувачів, сідають на сходах і бесіднують, наглядаючи за дітьми. Мені не треба чекати оповіщення про кінець світу. Він настане тоді, коли ця жінка не відчинить кіоск о 8-й ранку і не зачинить о 8-й вечора. Двічі на рік – на Різдво і Великдень – крамничка зачиняється. Ні вимкнення світла, ні повітряна тривога не змусять жінку покинути свій пост. Подібно, вона навіть не є власницею. Принаймні, ще недавно не була нею.

Щоранку я підходжу до вікна – відчинено. Такі самі завязі постачальники. У найчорніші дні війни вони привозять продукти. І це діє заспокійливо. І не питаєте, чому вона не біжить в укриття. Бо тут панельні будинки і сховатися ніде. Якби не малий бізнес, не тисячі отаких кіосків із хлібом, водою і молоком, ми б не висотляли.

Вчора я зайшла на “Нову пошту” відправити подарунки на Миколая. Черга була велика, але через 20 хвилин я все зробила. Я ніколи не бачила, щоб хтось працював так чітко і швидко. Похвалила молодого працівника, як швидко і гарно він працює, і знаєте, що він відповів: “Спокійно”. Так він оцінив свою роботу. Незворушний спокій – ось що рятує в критичній ситуації.

Є хасидська притча про маяк. Почався нічний шторм і кораблі могли розбитись, бо вогнище на маяку не вдалося розпалити – скінчилися дрова. Доглядач узяв свічку, маленьку, все, що у нього залишилось, і став підніматись на вежу. “Куди ти мене несеш, господарю?” – спитала свічка. “А щоб ти освітила шлях кораблям, котрі плывуть по морю”. “Та що ти таке кажеш? Мій вогник слабкий і маленький, він і твою комірку не освітить”. “Світи, як можеш і як умієш, свічко, я не прошу у тебе багато”, – попросив її господар. Коли вони піднялись на сам верх вежі, чоловік запалив від свічки лампу, теж не дуже велику, яка була обставлена дзеркалами, і враз засіяло таке велике світло, що всі кораблі, що плывли на той час до рідної гавані, змогли щасливо повернутися”.

До слова. Маленькі свічки для підігріву горять довше і краще, ніж усі ці понтові свічки з ароматами чи звичайні високі свічки. Згоряють до кінця і не чадають.

Галина ДАЦЮК,
журналістка

Славний “Дарничанці” – 60!

Ювілейний концерт щойно закінчився. Гетьман і Князь української пісні, за сумісництвом – художній керівник заслуженого народного хору “Дарничанка” Петро Андрійчук справді був щасливим. Bravo, Maestro!

но, що українська пісня завжди на часі. І, здається, сьогоднішня неймовірна історія ще раз закарбувала цю аксіому.

На репетиції раптом задзвенів телефон, добре, що мама його не вимкнула: “Сину-у-у, як ти?”

Пташкою вилетіла із зали, щоб почути: “Все добре, мам!” Погомоніла з сином і осяйною стала до дарничанської родини. Коли воїн із фронту благословляє маму на пісню, то пісня стає святою! Вона набирає сили протипові-

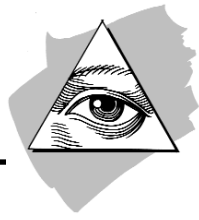
рюної оборони і потужного генератора світла! Вона стає молитовним щитом над Києвом і Орантою над кожним бліндажем у Бахмуті й Лимані.

Могутню силу пісні відчув кожен, хто прийшов на ювілейний концерт улюбленого і унікального колективу. У якому всі – волонтери, і чії сини в ЗСУ захищають нашу землю і пісню і віддають за неї життя за. Слава воїнам і вічна вдячність.

...Вітали артистів ширими солодкими словами, обдаровували справжніми солодкими медалями. Вшановували грамотами, дипломами, подяками, медалями. Дякувала Вінниччина, Борщів, Київ, Суми, Черкаси, вся Україна. А на завершення всі разом заспівали Многая літа, побажали іменинниці служити своїм талантом Українській Пісні у радості та любові і домовилися перший концерт після Перемоги провести тут, на Печерських горах. Щоби знову пережити ці години щастя з “Дарничанкою”, хіба що з меншою дозою болю. І з більшою – радості.

А вдячність меж не знає. Дякую до неба, дорогий і справжній Артисте, Петре Олександровичу, за те, що тримаєш стрій “Дарничанки” і по-лицарськи плекаєте наш пісенний скарб! Ми вже давно присвоїли вам звання Героя України!

Интерв'ю з П. Андрійчуком читайте в новому 2023 році

“...Тримає і змушує жити”: премія Івана Огієнка

Георгій ФІЛПЧУК,
академік НАПН України

Війна повністю “переписала” програму та сценарій подібних заходів та зобов’язала кожного (як етичний іспит) світоглядно переосмислити усталені життєві принципи, ідеологеми, які століттями впроваджувалися в ментальне середовище українства. На церемонії чимало учасників у військових строях, як і самі лавреати. Адже в ці часи визначальним критерієм для конкурсантів стала воєнна тематика. Не лише в творчості поета, вченого, мистця, а й у прямій участі, в боротьбі з москвою, на фронті.

Багато знаних, творчих і талановитих людей зі зброєю в руках стали на захист України. Не всім судилося бути безпосередньо присутніми. Скажімо, нагороду відомий поетесі Ярині Черногуз зі знаної письменницької династії Черногузів отримував її батько, адже вона на той час перебувала на передовій, на фронті, де вже втратила 5 березня свого близького друга – командира морської піхоти із славного роду Геваків. 1 вересня його виповнилося б лише 28. Також не зумів отримати дозвіл від командира на виїзд до Києва талановитий молодий учений Іван Патрляк (номінація “У галузі науки”), “доручивши” отримати високу відзнаку рідній дружині.

А ось професору з Житомирського університету, відомому літератору й мовознавцю Віктору Мойсієнку таки пощастило бути особисто. Його блискавична, змістовно глибока промова про вітики, історично-культурну тяглість Українського Слова була гаряче сприйнята присутніми, як і почуттєве, високопатріотичне слово Тараса Компаніченка, об’єднане з щемливою гамою його музичної поезії. За активну громадську діяльність, волонтерський і громадянський чин, професійну роботу в межах фронту і тилу задля перемоги, за підтримку й організацію багатьох військово-патріотичних проєктів (серія із 20-ти науково-популярних фільмів “Від Святослава до Небесної Сотні”, бібліотека “Українського Воїна”; підтримка воїнів, діячів культури й української преси...) премію І. Огієнка отримав Микола Голомша. Це саме той приклад морально-етичного стану душі, коли чеснота людського Слова суголосна з таким же відповідальним Чином.

Безперечно, такою скупкою телеграфною інформацією не передати атмосфери світовідчужувань, які окутували теплом, добром, вірою в Перемогу цю ошатну залу, де творився ренесанс українського духу. Бо на додачу до висловленого воїнами-митцями лунали натхненні, з доторком до потаємних струн людських почуттів, слова Павла Мовчана – голови комітету премії імені Івана Огієнка; професійні й глибоко зворушливі речі, озвучені академіком Національної мистецької академії А. Чебикіним, професором, одержимим дослідником безцінної спадщини Огієнка М. Тимошиком; директором Житомирського мис-

Таким був Божий знак, що в проміжку між бомбардуваннями рашистами столиці 15 грудня вдалося провести нагородження і вшанування лавреатів Огієнківської премії. Цьогоріч дійство відбувалося в історично значимій для українців залі Національного музею літератури імені Тараса Шевченка.

тецького коледжу М. Покропивним (заступник голови комітету), очільником Брусилівської громади та заступником голови Житомирської обласної військово-цивільної адміністрації, переконливо доводячи, що Українці воюють за свою Ідентичність, а отже, Державність. А над цим дійством витав звук свободи й духового спалахування музичного твору К. Стеценка, високість благородного слова поезії Я. Черногуз, надихаюча музика колективу “Дніпро”. І вся ця сув’язь Воїнів-Поетів, Митців, Співців, Читців і Мудреців, що отримали щасливу миттєвість бути разом, відчуваючи духову спраглисть бути Українцями, народжували ту неповторність вічної істини, стверженої Шевченковим Словом: *“Нема на світі України, / Немає другого Дніпра”*. Це чуття великої родини, української єдності, духовної соборності нуртувало в тому місці національної пам’яті, яке пережило чимало потрясінь, звитяг, сходжень на верховини волі, коли, здавалося би, що остаточно впали стомленими на тернистому шляху. Однак, як писав Іван Огієнко 1918 року в “Українській культурі”, в цей найскладніший період національно-визвольних змагань: *“Український народ – це той казковий велетень, що коли його рубали надвоє – то й сили ставало вдвоє, коли рубали його далі – то сила все росла та росла, все на ворогів з боєм йшла...”*.

Здається, що саме цю непогамовану Огієнківську віру в незламність української сили принесли в Шевченкову залу Лавреати-Воїни, доказуючи на полі бою, що вони залишилися вірними своєму Народу, Україні. А ще – принесли Правду. Таких не можна не вірити, ними не можна не захоплюватися, бо кожен рух цих мужніх і водночас витончених душ засвідчує, що це і є ті Українці, на яких тримається наша Земля, Держава, її Незалежність.

Коли стається цей Божий дар і відбувається спалахування їхніх душ, волі, почуттів? Очевидно тоді, коли природний талант, високий знання поєднуються з високими устремліннями, ідеалами свободи й справедливості. Вони й формують цю ширину правду, культурність, шляхетність, українськість.

Іх слово, погляд, розмисел, навіть жест творять якусь невидимо-видиму внутрішню енергію, і навіть ті, що тішать себе ілюзіями про *“харошіх руськіх”*, вже ніколи не будуть здатними бавитися облудною ідеєю “братерства”, фальшивими та позірними риками про *“єднородство”* та *“вічну дружбу”* з москвитами. Про таких хочеться сказати словами видатного українця І. Липи, який у львівський період життя дружив із І. Огієнком, що опублікував його цитати в журналі “Наша культура”. *“Наш державний здвиг невгасимим вогнем запалить усі живі українські душі, – говорив Іван Липа, – і принесе відповідний плід. Святий вогонь, що його ми сміливо запалили, уже ніколи не погасне. Це те, що переживе нас і створить найрозкішніші легенди в Україні”*.

Без пафосної героїки, не вивищуючи наших сьогоднішніх лавреатів-переможців серед сотень і тисяч їм подібних, але слова Липи віднесені саме до таких лицарів честі. Талановитих, інтелектуальних, патріотичних, вершинно-духовних постатей, етично охайних, які добровільно пішли на фронт захищати Україну, рідну землю, Народ, пам’ятаючи заувагу Святого Письма: *“За чином, згідно своєї дороги людина знайде заплату”*.

Серед цих високодостойників і Сергій Татчин. Скромна, благородна постава Людини, Воїна, Поета, який ніби вибачався, що вдалося переодягнутись у цивільне та хоча б трохи побути в природному для се-

бе життестані. Бо опісля знову бої, втрати, передчуття кращого і щоденне плекання віри в перемогу. Але тільки таку, про яку нещодавно написав маленький хлопчик з Волині: *“Звісно, я також хочу миру в Україні і щоб згоріла Москва”*.

Знайомлячись з його поетичною творчістю, відчуваєш, що філософічно-ліричне, стражденне і раніме слово не має, мабуть, своєї кінцевої зупинки. Воно – вічне, бо нуртує почуттєвістю серця.

Ти надсадно вібриєш – під серцем, на денці, насподі...

ти дзвениш і гудеш, наче дзвін, що скликає на сполох...

ти задавлений спомин про вірші і прозу між нами,

про словесні світи, що формуються за іменами.

Про своїх і чужих, про причеченість першого кроку,

і про тих, хто вернувся у небо задовго до строку.

Наші мертві над нами схиляють прозорі обличчя.

наші мертві чекають на нас і чекання їм личить.

Доки ті, хто між нами – на щастя! – живі і здорові,

хоч безодня над ними щоніч набрякає від крові.

де червоним по чорному нашими мертви ми шите

те, що нас поодинокі тримає і змушує жити.

Тривожно і сильно, з вірою в нездоланність Народу, що, насправді, нас *“тримає і змушує жити”*.

Ця написана Сергієм “Струна” 2014-го, однак нині вона звучить ще чуливіше, гучніше, контрастніше, ніби дзвенить вічність у позачасі. А ще – спраглистю життя, боротьбою, надією, вірою в перемогу і *“щоб згоріла Москва”*.

В устах тієї дитини – істина. Екзистенційне усвідомлення неминучості того, що війни відбуватимуться доти, доки не “згорить недоімперія”, не згине антилудська, кровожерна ментальність цього ганебного витвору природи, що йменується глибоким та великим народцем, якому придумали фальшиве прізвище – *“рузькіє”*.

Оце сурогатне збіговисько людиновбивць, мародерів, гвалтівників і курокрадів, одягнувши на голову, не знімаючи ні вдень, ні вночі, шапку-вушанку з написом “третій грим”, увесь час намагається володіти світом, а ще гідотніше – бути нашим “братом”, “єднородцем”, не воліючи навіть мити руки по лікті в крові. Нічому дивуватися, адже брехня, фальш, крадівництво правди та історії закладено в їх звірокоді. Вони були в основі їхнього “державотворення”, “дипломатії”, ординської політики.

Замість історії – байки, завжди при цьому називаючи агресію та загарбання “воз’єднанням ісконно рузьких земель”. Таким був їхній початок, аналізуючи діяння івана (IV) грозного, таким буде кінець путіна-собірателя, по вуха вмоченого в багнюку неправди й зла. Згадаймо, щоби словна розуміти московську блуд-політику, як вінчаючись на царство, *грозний* у Константинопольській грамоті підробив 35 підписів з 37-ми, оголосивши себе *наступником римського імператора і першим московським царем*. Так, пігмеї завжди були жадібними до великості. Однак, не владється безупину дурити світ, народи, насилувати історію. Як і не вийде москалям здолати українську правду несусвітньою брехнею. Ця війна остаточно поховала ілюзії навіть у тих “нічтоже сумняшеса”, що сподівалися якось домовитися. А для інших, хто все ж заграє з “харошими рузькіми”,

сумніваючись у дикунстві та україноненависництві, існує добра порада та окреслена перспектива, зроблена Іваном Огієнком при перекладі Біблії з оригінальних давньоєврейських і грецьких текстів на українську. Там стверджується: *“Бо хто має сумнів, той подібний до морської хвилі, яку жене й кидас вітер”*. І щоби не перетворюватися в перекотиполе, то єдиним антидотом мусить стати гасло і дія – *“Не вірмо!”*

Так, як це озвучив майже 5 років тому в промовистому вірші Б. Стельмах: *“Не вір москалеві, як псові”*. Адже не можна навіть допускати й думки, що цей “народ” спроможний нести на хоругвах гундяївської церкви хоч щось подібне на правду, оскільки *“не може родити дерево зле плодів добрих”*.

Однак не тільки доморошені “русько-мірці”, але й окремі західні “демократи” надіялися(ються) на рукоподатність із зvierоднілою імперією. Свого часу, за три тижні до проголошення Україною Незалежності, 41-й американський президент Дж. Буш-старший виголосив зрадливу промову у Верховній Раді, закликавши українців відмовитися від *“націоналізму”* на догоду бовванюючій на горизонті ерефімперії. І що?!

У такому ж ключі продовжують, на жаль, лунати заклинання й сьогодні з боку деяких європейських лідерів за *“збереження обличчя”* путінської росії – державі-терористу, агресору, навіть жертвуючи людьми та землями України.

Подібні настрої заважають ефективно й справедливо розпорядитися арештованими фінансовими та матеріальними активами агресора для оборони та відбудови зруйнованої економічної та соціальної інфраструктури України. “Миротлюбці” знову прагнуть реінкарнувати цю потвору, не воліючи знати страшну етноцидну трагедію українців, вчинену рашистською московією.

Колись уже пробували запросити до *“смертельного танго”* гітлера і к”. Танець ката і жертви не вдався. А далі – світова війна. Така розплата і кара за угодство. Подібне може статися і нині, коли намагаються прищепити загальнолюдські (європейські) цінності до будяка азійсько-московської деспотії. Марно!

Бо коли *“на мордорі знищили свободу, тому ніде немає на землі ані народу, ні такого роду,*

як усіма прокляті москалі” (І. Деркач).

Ця абсолютно точна й адекватна ситуації характеристика з’явилася в інфопросторі одразу ж 16 грудня, після Огієнкового заходу в Національному музеї літератури імені Т. Шевченка, коли рашисти здійснили чергову масовану ракетну атаку на Київ.

Правдивість слова ніби перекинулася від Огієнка, шанованих лавреатів та учасників урочистого дійства в інші середовища, стани, спільноти, наповнюючи містилиця українського Духу як героїкою муз, так і ненавистю до москвитів.

Великий Будитель Українського народу І. Огієнко творив його завжди таким, розділяючи добро і зло, світло і пітьму, любов до України й нетерпимість до її ворогів, закладаючи в підмурівок нашої Ідентичності чотири наріжні камені – національну культуру; рідну українську мову; історичну правду; українську Церкву, ставши оберегами нашої Державності.

Саме на цій духовній основі зростає нині сила, міць і відвага Збройних Сил України. Це про такого Огієнка в своїх листах писав видатний український митрополит Андрей Шептицький, як *“про найвищий для нас авторитет в усіх справах, як провідника християнського і національного життя”*. Сьогодні можна впевнено сказати, що він є і нашим найбільшим авторитетом для життя Державного, оберегом Духу національної Правди, Суверенності, Соборності і Свободи.

Ігор ЗОЦ,
журналіст

Вага слова

Згадуючи події цього страшного, кривавого року, що минає, думаю, як війна не те що змінила – вона перевернула наше життя, у багатьох забрала, понівечила – пам'ятаємо, не простимо, поквитаємося. В країні, що захищається від лютого ворога, відбувається переоцінка усталених явищ, понять, подій. Небагато речей не втратили в ціні. Серед них – слово рідне, мовлене, проспіване, друковане.

Від 24 лютого 2022 року набули нового, особливого змісту Гімн України, давні повстанські пісні. “Ой у лузі червона калина...” звучить з кожної радіостанції, з рингтонів. Навіть з радіо “Шансон” патріотичний пісенний контент сприймається природно. Чи варто було ото скільки зволікати і перешкоджати українізації нашого ефіру?

Водночас, як на мій погляд, інформаційна складова радіоєфіру, зокрема суспільного мовника, занадто загальна – новини неоперативні і поверхові, небагато повідомлень з місць.

“Ми півроку провели в погребі в селі біля Великої Новосілки і єдиним джерелом інформації для нас було радіо. Всі вже повтікали, а ми все надіялись почути про перебіг подій на нашому напрямку і що нас чекає, а цього не було. Що обстрілюють, ми і без радіо знали”, – згадує моя колега Наталія, яка вже втратила житло в Донецьку в 2014-му, а тепер і хату в тому селі...

Єдиний телемарафон певним чином монополізував інформацію про війну, є включення з регіонів, є експерти. Але неадаремно цей інформаційний симбіоз критикують за надмірну заангажованість владців. Народні депутати та експерти, які не в захваті від дій монобільшості щодо внутрішньої політики – до марафону не допущені, а цілих три телеканали “Прямий”, 5-й та “Еспресо” відключені для масового перегляду. Чому влада так чинить із найбільш патріотичними медіа – незрозуміло. Нагадую, що до 24 лютого лише один “Прямий”

щотижня транслював Хроніки неоголошеної війни 2014–2015 рр., а гості цього телеканалу ледь не щодня говорили про неминучу ескалацію військової агресії РФ. Такі само попередження ми чули і з вуст закордонних експертів, дипломатів на “Еспресо”, але влада ігнорувала всі застереги. Точно так влада не зважає тепер на вимоги громадськості повернути три телеканали до широкого глядача.

Водночас зазнав перетворень парламентський телеканал “Рада”. Всупереч багатолітній традиції, телеканал Верховної Ради не транслює її засідань і не дає слова представникам усіх фракцій. Нагадаю, що за останні два роки припинилися і радіотрансляції засідань, де приймаються закони. Таке враження, що наш парламент тепер працює потайки від народу. Це обурливе порушення громадянських прав і свобод. Хіба за узурпацію влади в одних руках і диктатуру три роки тому голосував український народ?

Прикро, що влада багато своїх рішень просто не пояснює. Захотіли, порушили чи обійшли закон – зробили його під свій владний інтерес. Досі незрозуміло з якого дива створюють телеканал FREEDOM, вливають у цю структуру значні кошти, а при цьому він “вешає” російською. Дивлюся сюжет із звільненого ЗСУ села на Донеччині і чую як місцевий житель – єдиний, хто залишився серед руїн, на запитання кореспондента російською відповідає гарною українською, а його перекладають російською – на кого це працює? На агресора – марна справа, а якщо на закордон, чи не для того, щоб підживлювати міф про “один народ”,

оскільки говорять російською. Така редакційна політика де-факто державного мовника викликає питання ще торік. Запам'ятався сюжет з історії ВУТ “Просвіта” з коментарем Павла Мовчана, якого титували російською...

Хіба це не русифікація коштом платників податків? Певно багато людей воліли б почути пояснення від влади, чому такі речі відбуваються в парламентсько – президентській республіці, але марно. А якщо влада цього не коментує – значить саме вона не допускає іншої точки зору.

Суспільство в стані глибокої гуманітарної кризи потребує не тільки звернень високопосадовців, а й слова підтримки від моральних авторитетів нації. Як давно у владному телеєфірі зверталися до українців глава УГКЦ Святослав Шевчук, предстоятель ПЦУ Єліфаній, письменники Оксана Забужко і Юрій Шербак, релігійзнавець Ігор Козловський, акторка Ада Роговцева, правозахисники Йосип Зісельс і Мирослав Маринович, історик Володимир Сергійчук, мовознавець Павло Гриценко?.. Список можна продовжувати.

Війна показала, що є великий запит на друковане слово! Не зважаючи на значну кількість зруйнованих ворогом поліграфічних потужностей, знищених редакцій газет, подорожчання і дефіцит паперу – часописи виходять! Наприклад, у Києві якщо не встиг придбати у день виходу “Слово Просвіти” – можна вже не шукати, розібрали. Кіосків стало менше, але вони є.

Як не подякувати журналістам місцевих видань, які зуміли зробити хоча б по одному випуску

для жителів своїх звільнених міст – “Обрії Ізюмщини” на Харківщині, “Зоря” в Лимані.

Прикро, що зараз друкована преса виходить переважно на волонтерських засадах, а влада, прикрившись законом про роздержавлення, навіть не обіцяє хоча б чимось допомогти. Водночас ухвалюється закон “Про медіа”, що встановлює ряд обмежень для ЗМІ і всупереч європейській традиції посилює контроль за їх діяльністю. Верховна Рада надала Національній раді з питань телебачення і радіомовлення не тільки особливі повноваження, а й підвищила зарплату голови до 241 тис. грн на місяць, а членам цього органу – до 186 тис. грн. плюс премії в обсязі 30 відсотків. Це ж коштом платників податків, не забуваймо! Чи треба нагадувати, що наразі сотні журналістів стали переселенцями, безхатьками, втратили роботу, але владі нецікаво на які кошти вони живуть, про них забули. Та й не тільки про них.

Важливу і своєчасну справу зробила НСПУ і її голова Михайло Сидоржевський, випустивши на волонтерських засадах одразу дві книжки – “Весна озброєна. Антологія воєнної лірики” і “Хроніки окупації та спротиву. Перші місяці війни”. Віддамо належне видавництву “Ліра - К” і його директору Віталію Зарицькому за оперативність і поліграфічну якість. Особлива ж подяка авторам за контент!

У першій збірці вміщено вірші 142 поетів. Не беруся когось виділити і наведу думку В'ячеслава Гука, який на сайті “Української літературної газети” зокрема написав: “На сторінках книжки, серед сотень поетичних рядків, око раз у раз вихоплює слова, які запам'ятовуються назавше, бо їхня незглибима основа сягає джерел історії українського народу і його історичної пам'яті. Наприклад, поетка Наталя Дзюбенко-Мейс у своєму творі звертається до святої Марії: “Прости і проведи, свята Маріє./ Крізь чорну ніч вселенської біди...”. А ось яку воїстину похмуру апокаліптичну картину знищеного російськими фашистами українського містечка малює поетка Інна Ковальчук: “...і поруділе пір'я голу-

бів/ несеться вітром по уламках цегли...”.

Так само на одному подиху читаєш другу книжку. “Це реальні історії людей, які пережили страхіття перших, найважчих місяців війни і окупації... Розповіді про спротив загарбникам у перші місяці війни і перші перемоги над ворогом... Розповіді біди людської, розповіді болю, страждань, розповіді страхів, тривог і незламності людського духу”, – написав у передмові Михайло Сидоржевський. А заголовки нарисів промовисті: “Війна: день перший” Петра Гайворонського, “Із тріщини серця” Лесі Степовички, “Буча: розстріляна весна” Сергія Куліди, “Сто днів Широкої війни” Василя Чепурного...

Пошастило і мені долучитися до збірника нарисом про донбасівців, які воюють на Сході. Серед героїв оповіді колишній нардеп, наразі парамедик Єгор Фіров, який каже, що спілкуватися українською – надважливо “Мова – та річ, яка відрізняє своїх від чужих. Нашу мову – не підробити!”

Так, мова воює і перемагає, і тому всі зусилля з її популяризації у ці тяжкі дні треба тільки вітати. Тому подякуймо голові Одеської організації НСЖУ Юрію Работіну, який в місті, що постійно під вогнем ворога, провів онлайн традиційний конкурс “Українська мова – мова єднання”. За його словами, творчі роботи надіслали майже стільки ж учасників, як і в попередні роки, а тема одна – захистити країну і наші цінності.

Рік, що минає, забрав життя багатьох достойних людей, уквітчав їх пам'яті. Один із них – справжній вартовий українського слова Іван Михайлович Дзюба був похований 24 лютого і є певна справедливість у тому, що одна з вулиць Києва рішенням міської ради без зволікань дістала його ім'я цього ж року. Гадаю, доречно прочитувати його слова, які він написав колись на моє прохання, як побажання молодому поколінню: “Хай кожен іде своїм шляхом. Але бажано, щоб цей шлях вів до України, а не від неї!”

Ідемо далі, словом і вчинками захищаючи Україну, до перемоги!

“Мазепинці-поборники незалежності України”

Цьогоріч з ініціативи Інституту національної пам'яті та згідно з Постановою Верховної Ради пам'ять видатного гетьмана Пилипа Орлика вшановується на державному рівні. 16 грудня з цієї нагоди у Державному історико-культурному заповіднику “Поле Полтавської битви” відбулася презентація виставкового проєкту “Мазепинці-поборники незалежності України”. Його мета полягає в популяризації знань про видатних українців, поборників незалежності нашої держави. Йдеться про основні віхи життя та діяльності Пилипа Орлика, Андрія Войнаровського, Костя Гордієнка, Григорія Герцика, Федора Мировича, Федора Нахимовського, Климса Довгопола, Дмитра Горленка, Ганни Орлик, Григора Орлика.

З нагоди 350-річчя автора першої європейської конституції, воїна, мислителя, дипломата, борця за волю Гетьманщини від московської орди, гетьмана Пилипа Орлика нещодавно у Полтаві презентували книгу авторства заступниці директора з наукової роботи музею “Поле Полтавської битви” Людмили Шендрик. Нове історико-краєзнавче видання з'явилося на світ завдяки Полтавському обласному об'єднанню Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка та особистому сприянню голови об'єднання, депутата обласної ради Миколи Кульчинського.

А 16 грудня гетьмана вшанували ще й презентацією потужного виставкового проєкту “Мазепинці-поборники незалежності України”. Виставку створили науковці музею “Поле Полтавської битви” за сприяння посольства Швеції. Ця країна у часи Мазепи – Орлика й зараз – наш союзник, допомагає українцям відбитися від того ж лютого ворога, що і понад 300 років тому.

Про новий проєкт розповіли директорка музею Наталія Білан, її заступниця Людмила Шен-

дрик. З вагомим новим здобутком музейників привітали воїн ЗСУ, голова Ради ветеранів та учасників бойових дій Полтавського державного медичного університету Віктор Лебедев, начальник відділу туризму та культурної спадщини Полтавського міськвиконкому Віталій Павлов, регіональний представник Українського інституту національної пам'яті в Полтавській області Олег Пустовгар.

Промовці наголошували: презентований виставковий проєкт – це внесок музейників в український історичний фронт. Важливо, що на протигва російській псевдоісторичній огидній пропаганді, різноманітним міфам-побрехенькам росіян про Мазепу і мазепинців запропоновано історичну правду на основі наукових джерел.

Очікується, що виставку переглянуть студенти, історики, краєзнавці, старшокласники шкіл Полтави, мешканці старостинських округів громади, усі охочі.

Полтавський офіс УІНП
Світлина: офіційна
ФБ-сторінка музею
“Поле Полтавської битви”

Закінчення.

Початок на стор. 1

в Україні поставила б на передне місце.

З огляду на це, спробую фрагментарно оглянути знакові події Року Огієнка. Скористаюся, за зразком Марії Матіос, вибраними сторінками зі свого “Щоденника”. Тим легше мені це робити тепер, бо до більшості подій, про які йтиметься, був причетним як безпосередній учасник або організатор-виконавець. Тому й фіксував ще гарячими слідами, коли все, що просилося для увічнення на папір, ще не втрачало тремтливості душі, емоційних забарвлень, присмаку першого дотику серцем.

Роблю це з переконливою вірою, що колись місія і чин ніким і ніколи не впокореного всеукраїнського тижневика “Слово Просвіти” стане для патріотичного налаштованих молодих учених джерелом дослідження огієнківського руху в Україні. Адже цей рух, як і вся справа, за яку все життя Іван Огієнко (митрополит Іларіон), упродовж багатьох років розвивався зазвичай всупереч і наперекір, за умов потужного владного спротиву, а в останні роки — байдужості чи й відвертого ігнорування впливовими владоносцями.

2 січня: Ювілей із “ложкою дьогтю” у верховному документі

Сьогодні — 140 років Іванові Огієнку. Переконали: як і всі роки його непростого “повернення” в Україну, влада й далі німуватиме. Там, на всіх її шаблях, зосібно й у денационалізованих та російськодумуючих ЗМІ, з упертою байдужістю ніколи не цікавилися — ні огромою того, що зробив цей Великий Українець для Батьківщини, ні Уроками від його карколомного, схожого на сходження до Голготи й тому повчального, життя.

Здавалося б, можна було порадіти, що в прийнятій наприкінці минулого року постановою Верховної Ради України “Про відзначення пам’ятних дат і ювілеїв у 2022-2023 роках” уперше в історії незалежної України ім’я Івана Огієнка внесено до списку видатних особистостей, яких рекомендується пошановувати на державному рівні.

Але з чого радіти?

З помилки, яка допущена в документі, що готувався упродовж кількох місяців і проходив через руки десятків “експертів”? Огієнко народився не 14, а 2 січня. Це якщо не плутати нового і старого стилю літочислення.

Ну а друге — за що шанувати?

Документ пропонує українцям пам’ятати цю особистість як цитую, “церковного, громадського та політичного діяча, історика церкви, мовознавця, лексикографа, педагога”.

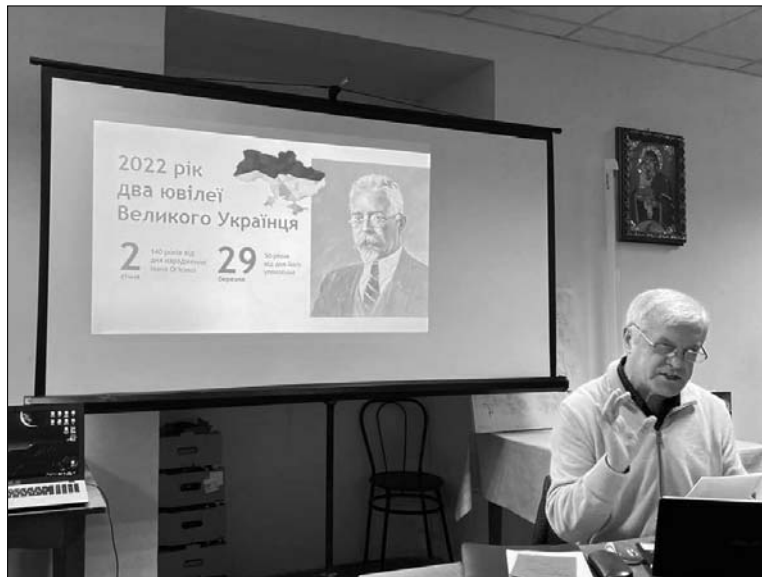
А де ж означення — “видатний український державотворець”?

Де “вчений-енциклопедист”?

Адже він був головою уряду УНР, міністром двох знакових міністерств — освіти і віровизнаний. Вже не кажу про наукові заслуги, які визнав світ, а в себе вдома його сприймають і досі як “лексикографа”. Та ж всі його численні твори, видані й не видані, на кількадесят томів у загальному обсязі, мають не церковний, не лексикографічний, а передусім національний, державотворчий, історичний, мовознавчий, культурологічний, філософський, богословський аспекти...

Цілком очевидно: цій Верховній Раді Огієнка вигідно подавати саме так: церковник, політик, громадський діяч. Владі не вигідно показувати й шанувати Огієн-

Рік Огієнка: від чого радіє й чому печалиться душа Великого українця

Професор Микола Тимошик веде одну з презентацій “12 маловідомих фактів із життя Огієнка”

ка як державника. Бо тоді на його фоні багато нинішніх “державників” із дипломом “трукавецького університету” виглядатимуть — за інтелектом, волею, діями, патріотизмом — таки нікчемними.

Ось про ці акценти і слід, і час говорити вже на люди.

11 січня: Зацікавилася Громадське радіо

Завдяки ініціативі відомого журналіста Василя Шандра на хвилях Всеукраїнського Громадського Радіо вийшла в ефір ось ця розмова: про світле і темне в наших долях, про величчя і нищю, правду і кривду, принципівості і пристосуванство — крізь призму долі малопізнаного й достойно не оціненого вдома Великого Українця.

14 січня: Ініціатива Українського Інституту національної пам’яті

З ініціативи Українського Інституту національної пам’яті відбулася перша публічна лекція через мережу ютуб.

Організатор і модератор заходу Богдан Галайко під вечір надіслав численні відгуки, хто прослухав цю лекцію “вижив” під час трансляції, чи в запису. Особливо зворушила викладачка зі Львова Надія Шимечко, яка організувала перегляд лекції для всіх своїх вихованців в актовій залі Коледжу видавців і редакторів Української академії друкарства. Тепер ця лекція стала присутня на ютубі та її, за бажанням, може переглянути кожен у зручний час — за пошуковою назвою “Іван Огієнко: 12 маловідомих фактів із життя та діяльності”.

18 січня: Конференція в університеті Драгоманова

За пропозицією Павла Михайловича Мовчана проведено спільно (“Просвіта” і Фондація ім. митрополита Іларіона-Огієнка) перший всеукраїнський науковий захід. На базі педагогічного університету ім. Драгоманова. З виходом трансляції на мережу. Захід мав промовисту назву — “москва гнітить нам тіло й душу”. Цікава й насичена програма. Пленарну частину засідання відкривала моя нова мультимедійна доповідь.

За ініціативою міжнародного інформаційно-аналітичного наукового журналу

“Граніт науки” оприлюднюю маловідомі й, певною мірою, сенсаційні факти із життя Огієнка (Іларіона). Про це також можна було прочитати в січневому випуску “Слова Просвіти”.

20 січня: Огієнко у Львові

Несподівано продовження онлайн-лекції на платформі Інституту національної пам’яті. Львівська — крайова влада запропонувала дистанційну зустріч-бесіду. Четвер, 11.00 — завжди гордий і незалежний Львів надав свої хвилі на півтори години. Ініціатор заходу — Департамент освіти і науки Львівської облдержадміністрації. Після лекції народилися нові проекти і пропозиції.

24 січня: Стриманий оптимізм від зустрічі з житомирською владою

Шойно з Житомира. Зустрічався із заступником голови тамтешньої крайової влади Юрієм Денисовцем. “У справі” ювілейного Огієнка. Молодий (за віком годиться мені в сини), освічений і патріотично налаштований державник приємно вразив інтелектуальністю, обізнаністю і конкретикою — в розмові і планах (це те, чого часто бракує в наших владних коридорах). Може, й справді, “крига скресла”. І незабаром про Житомирщину туристи та й мешканці області будуть знати не лише як про “край партизанської справи” та “батьківщину Коро-

льова”. Отож, з’явився після цієї зустрічі “стриманий оптимізм”. Гадаю, далі буде...

3 лютого: Плакат “10 мовних заповідей Огієнка”

Цей плакат Фондація імені митрополита Іларіона (Огієнка) запустила п’ять років тому з нагоди 135-річчя ревного захисника нашої мови. За даними з мережі, тоді його перепостили понад 15 тисяч українців. Може, тепер, із нагоди 140-річчя, запускаючи його знову в мережу, пропоную своїм друзям сприяти подоланню цієї цифри. Може, пора гуртом і реально, а не лиш на словах, боротися із явними ворогами та ненависниками української мови у школах, університетах, державних органах, і серед нашого брата з чуттям хохла-малороса? Щоб прослався, отверезів, задумався, відповів передусім сам собі: якою мовою говорити в своєму рідному домі, на своїй рідній землі? І який обов’язок та перед ким він має?

20 лютого: “Науку про рідномовні обов’язки” — кожному школяреві і студентові

Офіційно звернувся листами до кількох обласних державних адміністрацій (зокрема, Львівської, Житомирської) з пропозицією першими зреалізувати спільно з Фондацією ім. митрополита Іларіона (Огієнка) надактуальний натеper проект: започаткувати традицію вручення кожному випускникові школи на святі останнього дзвоника подарункового примірника легендарної Огієнкової “Науки про рідномовні обов’язки” — на житейську самостійну дорогу. У діаспорі ця книжечка упродовж десятиліть не давала нашим землякам зарозумітися хворобою асиміляції й довела чужинцям, що українці — така нація, зі своєю особною історією і своїми неповторними героями.

Книжка фактично готова до друку і чекає небайдужих, щоб запрацювати заради ствердження української України.

Чи знайдеться багато таких небайдужих від влади?

29 березня: Як Огієнко “допоміг” сьогодні українській армії

Нині минає 50 років від дня упокоєння Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Але він, як і

Степан Бандера, як і десятки наших славних попередників, хто вже став символом, совістю, силою нації, бореться й нині з одвічним українським ворогом — озвірилим російським агресором. Бороться своїми текстами, заповідями, незламністю і вірою в незнищенність Української України.

Цього дня, за сприяння Житомирської ОДА, планувалася моя відкрита лекція про Великого Українця в найголовнішій залі Житомирщини — крайовому академічному театрі ім. І. Кочерги. Звісно, захід відклали. Але земляки захопили цей день відзначити якимось по-особному. Тому й зателефонувала завідувачка музеєм Огієнка в Брусиліві Світлана Іванівна Карась. Запитала: що робити з тими коштами, які “заробив” Музей за останні місяці з продажу книг серії “Запізніле вороття” в акції відбудови знищеної більшовицьким режимом Св. Воскресенської церкви в Брусиліві? (Храм московська в Україні влада знищила тому, що в ньому хрестився і вінчався Іван Огієнко).

Цій акції — майже 10 років. Суть її в тому, що частина накладу кожного виданого під маркою та коштом Фондації ім. митрополита Іларіона (Огієнка) нового тому недрукованих досі в Україні творів І. Огієнка з канадського архіву в серії “Запізніле вороття” передається до Брусиліва. Для продажу в музеї на благодійних засадах. Всі до копійки кошти за них досі стало передавалися на відбудову з нуля цієї церкви (справою результативно опікується нинішній голова Брусилівської громади, великий патріот краю і шанувальник Огієнка Володимир Габенєць). Туди вже перераховано кілька десятків тисяч гривень, які “заробив” Огієнко своїми завжди актуальними книгами.

Цього разу і в брусилівських побратимів, і в мене виникла однастайна думка — перерахувати ці кошти на потреби наших мужніх і незламних захисників. Отож, Українській Армії. Сьогоднішній конкретний внесок Огієнка в нашу Перемогу — 5000 гривень.

7 червня: На добре діло завжди знайдуться і ангели, і сатани

У Житомирі в тимчасовому залі обласного театру (Місцевий навколо-культурний простір по вул. Скорульського) відбулася виїзна, вже п’ята в цьому році, моя лекція “12 невідомих епізодів із життя Івана Огієнка” — з нагоди його 140-ліття від дня народження, 50-ліття упокоєння та 60-ліття виходу в Лондоні повного, канонічного визнання, Огієнкового перекладу Біблії українською. Ініціаторами цієї непроминальної зустрічі стала відома в Житомирі депутатка і громадська діячка Людмила Зубкота її двоє київських однодумців — Вікторія Сологуб і Андрій Мельник. Бо це не лише плакати осучасненого Огієнка (досить вдалий хід), а й пошук (оренда) приміщення, бензину, авто, і промоція заходу, і публіка, якої було несподівано багато.

Ведучі церемонії нагородження лавреатів премії Івана Огієнка 2022 року в Національному музеї літератури. Зліва направо: заступник голови Житомирської ОДА Юрій Денисовець; голова журі, очільник Всеукраїнського товариства “Просвіта” Павло Мовчан, заступник голови журі, директор Житомирського коледжу мистецтв ім. І. Огієнка Микола Покропивний; виступає цьогорічний лавреат Тарас Компаніченко

Зала була переповнена. Кілька висновків з моєї виїзної мультимедійної лекції в Житомирі.

1. Люди скупили за правдивим, чесним, часом гірким, але без надриву і нарочитості, Словом.

2. Людям набридли диванні експерти, які займаються словоблудством, власним піаром чи казначим.

3. Людей ображає, коли їх вважають за стадо баранів, поведінку та настрої якого можна регулювати і дозувати вибірковою інформацією – то позитивною, то негативною; як складеться карта в політиків.

4. Слово і чин Огієнка-державника сьогодні має більшу довіру і силу, ніж владний експерт із сосисками в руках перед камерою.

5. На добре діло завжди і всюди знаходяться і ангели, і сатани.

6. Через 140 років українська влада все ще не знає, не читає Огієнка та однодумців-державотворців, не слідує їхнім архіактуальним заповідям. Стриманий оптимізм тут викликає хіба лиш те, що публічно вже не ганьблять це ім'я, а обіцяють “гідно пошанувати” та “розробити заходи” до чергової річниці.

7. Приємно те, що в центрі Житомира та в приміщенні ОДА оприлюднили головні цитати Великого Українця.

8. За роки після відкриття пам'ятника І. Огієнку в Житомирі з грубою граматичною помилкою на позолочених літерах постаменту місцева влада так і не послухалася моїх багаторазових закликів до неї: приберіть одну зайву літеру в тому написі, не ганьбіть ні самого Огієнка, ні нашої Мови. Отож, і далі широко-масштабно продукуємо суцільну безграмотність.

9. Вразила фраза з відгуку одного з промоторів заходу – Андрія Мельника: “Зустріч з творчістю Огієнка – то народження вогню майбутнього і нових ініціатив”.

Широ хочу вірити, що таке буває.

Дякую небайдужим житомирянам та набутих після лекції новим однодумцям!

27 вересня: “Воскресне соборна свята Україна” в Національному музеї літератури

Ще одна зустріч із “незручним” будь-якій владі Іваном Огієнком.

Це буда зустріч не зі мною, а через мене – із завжди сучасним, а сьогодні архіактуальним Іваном Огієнком (митрополитом Іларіоном). Тема наповненої експресією незвичної “лекції” із небувалим мультимедійним рядом – “Воскресне соборна свята Україна: 12 маловідомих фактів”.

А сенсаційним на вечорі був уперше відтворений цифрою Його Голос – фрагмент записаного в Канаді 1961 року спогаду колишнього міністра Освіти Уряду УНР і автора сценарію проведення на Софійському майдані 22 січня 1918 року першого Дня Соборності України. Будуть також представлені нові видання Огієнка із серії “Запізніле вороття” та про нього.

16 жовтня: Про рекламний ролик “Студенти КНУ, що змінили країну”

З нагоди річниці заснування Київського університету з платформи сайту “Нового Времени” в мережі поширюється двохвилин-

Редакційна підготовка 22 тому видавничого проекту “Запізніле вороття” (праця І. Огієнка “Митрополит-мученик Арсеній Мацієвич”) за умов воєнного стану – при свічках

ний промоційний ролик “Студенти КНУ, що змінили країну”. Тут, у товаристві Грушевського та Драгоманова бачу й портрет ще одного знакового випускника університету Св. Володимира – Івана Огієнка.

Якими ж Огієнковими заслугами публічно пишається альма-матер?

Читаю і очам свої не вірю – ну такими, як і в постанові Верховної Ради: “церковний діяч, мовознавець, впроваджував українську мову в богослужбах, створив словник української літературної мови”...

А про те, що він першим перейшов на викладання українською в цьому ж самому університеті вже як доцент, за що й вигнали з цього університету, що був міністром освіти, головою уряду? Про це – ні слова. Таке враження, що текст цей складав не університетський учений – достеменний знавець історії передусім самого університету, а недочений студент. Або лаборант якоїсь катедри не гуманітарного профілю...

9 листопада: Публічна лекція у бомбосховищі

Це відбувалося в бомбосховищі Київської Православної Духовної Академії (КПБА), в сакральному для столиці місці – на Володимирській гірці. Захід проводився з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, за ініціативою Уповноваженого із захисту державної мови Тараса Кременя та намісника Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря архієпископа Вишгородського Агапіта та за участі ректора КПБА протоієрея Олександра Трофимлюка, усіх викладачів та студентів цього особного в державі вишу.

Два з багатьох можливих емоційних висновків сьогоднішнього Дня української писемності і Нашої Мови:

1. Повітряна тривога не завдала цьому знаковому для мене заходу. При переміщенні мультимедійного обладнання і значної кількості стільців із увінчаної портретами справжніх світильників духовної величі землі української Акткової зали до такого ж за розміром бомбосховища, що на нижньому поверсі, ми не втратили жодного слухача, що наперед прийшов доторкнутися розумом, душею і серцем до малознамого ще Чину Великого Українця Івана Огієнка.

2. Такої зацікавленої і вдячної аудиторії давно не мав. Лекція тривала значно більше запланованого. А потім, вже у вестибюлі, після відбою повітряної тривоги

майже на стільки ж часу було запитань, думок вражень... Кілька студентів зголосилося писати бакалаврські за творами Огієнка. Кілька ще хотіли книжок. Кілька просили автограф. Кілька хотіли перезапису Голосу. Не можу не тішитися від переконливої думки про те, що в стінах цього легендарного закладу росте, формується і стверджується нова українська еліта, її духовний стрижень. Зачекався наш народ саме такої еліти, яка не зрадить, не продасться, яка готується бути Патріотичною, Професіональною, Порядною.

3. У залі на повну міць, уперше саме тут, звучав живий голос Митрополита Іларіона. Маєстатний, закличний, дзвінкий, молодечий, заряджувальний кожного слухача неймовірною енергетикою мислі і дії. Маю таких записів його канадських виступів не на один десяток цінних з історичного боку сторінок. Дав слово перед цією публікою, що розшифрую й опублікую тут, на сторінках не менш легендарних “Трудах КПБА”. Недавно вдалося перезаписати із розмагніченої від часу канадської влітки ці виступи-спогади на цифру, цим продовживши їхнє перебування в нашому знекровленому на національний компонент інформаційному полі.

Отож, Бій Огієнка за Українську Україну, мовлячи словами з назви програмної праці самого ювіляра “Наш бій за державність”, – триває.

21 листопада: Що помітила американська “Свобода”

За 45 літ праці у нашому різновекторному за ментальністю й принципами буття в журналістському середовищі рідко стикався з таким фактом. Це коли віддалений від тебе колега-журналіст добросердечно промоціє десь або твій матеріал, або твою позицію.

Мій земляк і співбрат за “групою крові”, Микола Гринь останні роки мешкає в Америці. Він помітив на моїй сторінці у фейсбуці недавній пост про публічну лекцію в бомбосховищі і вирішив розповісти американцям про цей звичний уже для нас київський екстремал. Матеріал швидко опублікувала легендарна “Свобода” – найстаріша в західній еміграції українськомовна і українсько-думаюча газета. Незмінно виходить у Нью-Джерсі від 1883-го. Отож, наступного року виповниться 140 літ. І вона все ще живе – у паперовій версії. Має і потужний сайт архіву всіх чисел.

Журналіст Микола Гринь перед виїздом за океан встиг віддати синівській борг своїй малій батьківщині – написав і видав історію свого рідного села Козацьке, що на Бобровиччині. Також повернув кількома сотнями сторінок правду сусідній Кобижчі, що багато літ була для його земляків волосною столицею. Казав, що зразком для цієї його кількарічної праці було для нього моє двотомне “Село”, яке він взяв до Америки. Тому й подякував у такій ось незвичний спосіб.

Пишу про це не тому, щоб похизуватися перед друзями несподіваним розголосом про звичну для мене за воєнної пори лекцію. А щоб привернути увагу до втра-

ченої багатьма з наших побратимів за професією правдавної традиції українців – добродійства і доброзичливості, добросердечності і добропорядності один до одного. Це насправду та позиція, на яку здатен тепер далеко не кожен. А особливо в професії творчій. Бо жорстокі житейські виходили, які все сильніше охолоджують наші долі, часто роблять і нас черствішими, задріснішими, байдужішими. Кажу так тому, що знайомий з відгуками на дописи з Америки мого однодумця й колеги, справжнього народного артиста України Анатолія Матвійчука та його зболоною реакцією на це явище.

А побратимові Миколі дякую доземно та бажаю поступу на його широких і передбачуваних американських розстанях.

1 грудня: Перший фільм із сюжетами про життя Огієнка

Влітку минулого року телестудія “1+1” запросила мене стати консультантом та коментатором до науково-популярного фільму “Таємничі манускрипти”.

З короткої телефонної розмови довівася, що це продовження масштабного історичного документального проєкту “Україна. Повернення своєї історії”. В но-

ментарі записувалися в Державному історичному архіві та в сакральному митрополичому домі Софії Київської.

Цікава деталь: за рік загальна статистика переглядів цього фільму, включаючи пізні мережеві платформи, – 2 мільйони 688 тисяч 150. Зокрема на ютубі – близько 40 тисяч.

18 грудня: Верстка “Запізніле вороття” при свічках

Навіть за умов війни не міг припинити роботу над проєктом “Запізніле вороття”. Щойно дочитав при двох свічках верстку 22-го його тому. Він особливий, гадаю, з двох причин:

1. Завершує не помічені учергове владою аж цілі три цьогорічні ювілеї Івана Огієнка (митр. Іларіона): 140-річчя від дня народження, 50-річчя упокоєння та 60-річчя виходу в світ українськомовного перекладу канонічного визнаного усім християнським світом Біблії.

2. “Запізніле вороття” подає на суд небайдужої громади чи не найбільш знаковий та, на жаль, чи не найменш відомий в Україні його твір – за обсягом зібраного мало-відомого документального фактажу, детективною і водночас експресивно наснаженою сюжетною лінією, силою впливу на читача. Це – “Митрополит-мученик Арсеній Мацієвич”.

Твір на диво суголосний із нинішніми українськими реаліями. Автор зачіпає задовану гостроактуальну проблему Мисії й Чину так званої еліти нації із числа інтелігенції. Як Богом обдарована талантами Особистість може і покликана власною совістю та набутих сумлінням відстоювати Правду? Всупереч сильному опору найвищих владних чинників. Наперекір байдужості й боязні нібито друзів-однодумців. За умов домінування в суспільному середовищі явища колабораціонізму, продажності, угодовства, зденационалізованості й духовної деградації. Ціною власного життя.

Саме за правду, висловлену без страху у віці царіші Катерині II, вона наказала замурувати невпокореного митрополита-волинця живим у Шліссербурзькій фортеці. У цьому творі вгадується багато автобіографічного з життєпису самого автора.

Сильно прагну, щоб книжка побачила світ наступного року. До річниці народження Івана Огієнка.

Може, з Божою поміччю, таки вдасться.

Замість висновків

Перефразовуючи назви написаних на чужині двох головних поетично-прозових епопей героя цієї розповіді – “Вікові наша рани” та “Наш бій за державність”, можна з певним присмаком і гіркоті, і надії сказати: вікові рани українського народу ще не загоїлися. Більше того, вони знову закривоточили в мільйонах душ через відкрий ненависним ворогом України – російським агресором – вогняний фронт по всій Україні.

І наш бій за державність знову продовжується...

Отож і його, свідомого державника і “смиреного богомольця за кращу долю українського народу” Івана Огієнка (митрополита Іларіона), бій за державність триває...

Микола ТИМОШИК

Іван Огієнко

Десять найголовніших мовних заповідей свідомого громадянина

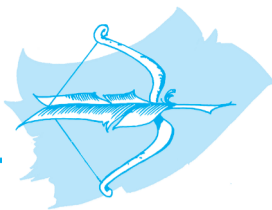
- 1 Мова – то серце народу: гине мова – гине народ.
- 2 Хто цурається рідної мови, той у саме серце ранив свій народ.
- 3 Літературна мова – то головний двигун розвитку духовної культури народу, то найміцніша основа її.
- 4 Уживання в літературі тільки говіркових мов сильно шкодить культурному об'єднанню нації.
- 5 Народ, що не створив собі соборної літературної мови, не може зватися свідомою нацією.
- 6 Для одного народу мусить бути тільки одна літературна мова й вимова, тільки один правопис.
- 7 Головний рідномовний обов'язок кожного свідомого громадянина – працювати для збільшення культури своєї літературної мови.
- 8 Стан літературної мови – то ступінь культурного розвитку народу.
- 9 Як про духову зрілість окремої особи, так і про зрілість цілого народу судять найперше за культури його літературної мови.
- 10 Кожен свідомий громадянин мусить практично знати свою соборну літературну мову й вимову та свій соборний правопис, а також знати й виконувати рідномовні обов'язки свого народу.

Один із плакатів Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) – “10 найголовніших мовних заповідей свідомого громадянина”

вому фільмі розслідується заплутана справа про вбивство митрополита Георгія Ярошевського. Перед вбивством, українець за походженням, митрополит Ярошевський активно досліджував історію України. Звісно, він знався з Іваном Огієнком. І з цього приводу колеги з “1+1” запропонували мені прокоментувати.

На початку поставився з недовірою до цього проєкту, знаючи на репутацію телеканалу. Однак заради Огієнка все ж погодився.

Сьогодні минув рік, як цей фільм вийшов на екрани. Його створювала молода когорта телевізійних журналістів. Автор ідеї і ведучий Акім Галілов, режисер Тетяна Шовкун, оператор Катерина Гуцол, автори сценарію Руслан Шаріпов та Володимир Омельченко. Як на мене, Іван Огієнко в цій історії, з моїми докладними коментарями в трьох сюжетах, виглядає пристойно. Ці

Ігор ЛУЦЕНКО: “Марафон довжиною у життя, як інакше?!”

29 листопада

Посунься, попа хутрова! – кажу я невеликій собачці коло вугледарського під'їзду. Обстріл закінчився, я підтюпцем біжу вздовж хрущівки, а песня заважає.

Рухаюсь не там, де тротуар, а вузькою смужкою асфальту коло самої стіни будинку. Тому що обстріл був тягучий, повільний, розмірений. Падали “гради”, з 5 кілометрів кидали некеровані ракети вертольоти, але по-справжньому небезпечним був тільки він. Артилеристи ворога смакували вічність попереду, нікуди не поспішали, працювали на точність.

І не факт, що закінчили вже. Наш кабель піймав 7 осколків, робота зупинилася тимчасово. Вранці я так само біг у іншу сторону, тепер же на моєму шляху – свіжі вирви, ґрунт м'який, в ньому гнуть ноги.

Вранці темні будівлі гули від протягів. Кожна квартира – своїм голосом, а ще тріпотіли на вітрі якісь ганчірки, стукали якісь предмети. Люди пішли звідси, і будівлі вже не соромляться оживати, звучати і розмовляти, особливо вночі.

Із під'їзду виходить жінка, я з нею вітаюся. Собачка, відчувши підтримку, обережно кусає мене за ногу, дуже делікатно, і дивиться запитально на хазяйку – мовляв, продовжувати, я все правильно роблю?

****(ім'я собаки приховано з міркувань безпеки), прекрати! – каже тваринці жінка, я сміюся і біжу далі.

30 листопада

Війна зимою і війна улітку – дві зовсім різні війни.

Вікна Вугледара свистять цілодобово. Вітер день і ніч полює за нашим теплом; варто лише десь забаритися – і життя витікає швидко з руки чи ноги. Щоб відновити його, щоб прогнати холодний параліч, потрібен час.

Людині, котра повільно замерзає, думати стає важко, слабе воля; величезна, безкінечна зима засталає собою майбутнє.

Противник теж страждає. Я бачив, як прямо на передовій росіяни палили ґрунку, димом демаскуючи свою позицію. Вочевидь, вважали степовий холод більшою небезпекою, ніж арт-обстріл.

Але я думаю про інше. Моя дорога на фронт іде повз могили моїх рідних, котрі померли від Голодомору. Це і буквально так, і у фантазії бачу, як вони дивляться з того світу, як я їду на цю давню війну.

Вони кажуть мені: “Цей твій теперішній холод – тисячна доля холоду зими 1932-33. Зброя, що у твоїх руках нині – в тисячу разів гостріша, ніж та, що була у нас. Із років наших страждань виросло твоє щастя; ти – та частка нашого роду, об яку зламається їх зброя. Ти, хоч і не найсильніший серед нас, але твоїми руками смерті буде смерть, а життю – життя”.

1 грудня

Курахово. Холодно. Вітер несе

вулицею сухий залишок літа, бакенбардовий поет ще тримається на постаменті, а будівля навпроти вже осипалася від важкого російського прильоту.

Пів години тому в центрі міста розірвалися кілька сліпих снарядів – подія місцевого значення.

В одному з магазинів місцева мешканка питає продавця, де були вибухи, той пояснює. “А я нічого не чула!”, – дивується вона широко українською.

Заходжу в інший магазин, і тут теж мені відповідають невимушено на мові. Питаю продавчиню, чи далеко звідси прилетіло. Вона глибоко зітхає.

– Я, як почувла, прям отут лягла! – показує на місце між прилавком і стіною.

Кілька тижнів тому неподалік такий же сліпий обстріл обірвав життя двох солдат. Вони, як розповіли мені, пройшли люті бої, але не уникнули наглої смерті у тилу.

Новина номер два – в знаменитий курахівський басейн під відкритим небом напустили воду. Басейн, кажуть, один із найкращих у Європі.

Я це чув краєм вуха, а тепер думаю, чи не приснилося це мені, адже Курахівська ТЕЦ – одна із цілей для російських ракет, тепла вода в басейні – від неї.

5 грудня

Тил і фронт – планети, що стрімко розлітаються одна від одної.

Давно вже мене дивує наявність вихідних днів, робочого і неробочого часу в країні. А ще дуже дратує звичка українців не робити обіцяне, якщо про це не нагадують – інколи мені пам'ятати про все сил не вистає.

Навіть ті на мирних землях, хто найбільше нам симпатизує, все ж інколи ставлять питання, на які непросто відповісти.

І з них найчастіше такі: “Коли у вас ротация?”

Яка “ротация”, що це? Ми воюємо безперервно, і ніколи про таке не чули, звідки взагалі у вас у тилу це слово? Ми “ротуємося” із одного бою у інший, з-під Сіверськодонеська у околиці Бахмуту, а звідти – у Вугледар.

“Коли ти плануєш бути в Києві?”

Саме планування не присутнє у світі звичайного солдата, нам можуть сказати бути за пів години у штабі, а потім на тиждень послати на вогняний край світу без попередження.

“Ти в Києві, може зустрітися?”

Людина, котра раз на пару місяців на кілька діб потрапляє у Київ – має 1000 невідкладних справ, їй треба зробити 1000 необхідних діл боездатності речей, бігає по столиці, як навіжена. Інколи не вистає у добі годин, щоб побачити найближчих людей.

Коли ми повернемося, то швидко синхронізуємося і звикнемо до мирної країни. До хорошого ж бо звикаєш швидко.

6 грудня

Лечу дроном понад село і бачу небачене раніше: за будівлею школи росіяни склали в ряд чорні пакети. По розміру і формі немає сумнівів щодо їх вмісту. Спинаюся і рахую швидко – чотирнадцять чи п'ятнадцять.

Хтось вистроїв шеренгою мертвих солдатів, кожен з яких за життя здолав сотні і тисячі кілометрів – щоб кілька днів уже отак лежати і чекати, поки приїде хтось і забере.

Чекати можна ще кілька днів, поки буде морозна погода. Далі йде тепло, ще 2-3 доби, і мороз шезне навіть уночі. Тоді росіяни, що влаштували у міщому підвалі школи свою позицію, буде тероризувати сморід.

Степовий вітер мчить над селом, тріпотить пакетами.

Назустріч вітру світять промені західного сонця, фарбують усе земне у фотографічно ідеальний жовтий колір. Покриті цим червонуватим золотом, виглядають красивими навіть поруйновані будинки-холодильники, у котрих невинно мерземо ми.

Я з усіх сил вдивляюся у золото, буквально їм його очима. Бо знаю, що лишилося лише пару ясних днів, і потім невідомо на скільки часу землю і небо сховають дощі з туманами.

7 грудня

Міністр оборони прокоментував петиції Артема Чапая щодо можливості демобілізації тих, хто відслужив уже рік.

Головний аргумент проти – це те, що треба буде звільнити мільйон нібито навчених людей і навчити інший мільйон.

Міністр абсолютно має рацію, навчити ще один мільйон військовослужбовців неможливо. Бо уже існуючий на папері мільйон толком ніхто не вчить!

Я аналізую, що відбувається у галузі БПЛА. Потрібно навчати тисячі людей, а скоро – ще більше. Військо ж нині навчає десятки. Волонтери навчають сотні. Цього не вистає ні по кількості, ні по якості.

Якість навчання поки що дуже низька. Повноцінне навчання – це ініціатива волонтерів або відповідальних польових командирів. І не в рамках формальних процедур, а так, напівлегально.

Про якусь стандартизацію масового навчання операторів дронів мова не йде.

Навчальні центри в армії – як нелюбі прийомні діти, про їхні інтереси начальство дбає в останню чергу.

Вони не можуть нормально залучити досвідчених інструкторів із війська (заважає бюрократична неефективність), не можуть взяти досвідчених спеціалістів поза ним (немає бюджету). Хоча саме такі центри мають робити з рекрута повноцінного солдата, шпигувати його знаннями і навичками. Але навіть те, що уже робиться – безцінне.

Такі центри мають централізовано і проактивно збирати ус-

пільний досвід з війська, бо ситуація на фронті швидко розвивається. Зокрема, мають брати результати постопераційного розбору. Але вони цього не можуть робити, хоча і прагнуть. Бо після-операційний розбір як процедура у нас не є формалізованим стандартом у ЗСУ.

І це стосується не тільки БПЛА. Є взводи протитанкістів, котрі зеленого уявлення не мають про те, як стріляти з протитанкових озброєнь. Є взводи протиповітряної оборони, котрі не знають, як стріляти з протиповітряних засобів.

Я згадав, що цей уже існуючий мільйон військовослужбовців – паперовий. Контужених, хворих і просто неадекватних людей ніхто не поспішає списувати. Більше того, не списують часто і навіть забригажили. Просто щоб нагору рапортувати, що частина укомплектована і готова до виконання бойових завдань.

За цей весь парад приписок платять українці зі своїх податків. Небездатних людей у війську утримують з бюджету. Солдатам, котрі отримали поранення, бо їх належно ніхто не навчив, компенсції платять українці з податків. Сім'ям солдатів, котрі загинули, бо їх належно ніхто не навчив, компенсації платять українці з податків.

Тому, звернувшись до тих добровольців, котрі екстренно пішли у ЗСУ на початку повномасштабного вторгнення: нас ніхто не збирається міняти, війна триває уже 8 років, тому готуймося, панове, воювати ще невизначену кількість років.

Як і раніше, організуємо обмін досвідом і навчання самотужки, разом з волонтерами.

Бережімо здоров'я, не берімо зайвого ризику, готуємо своїх рідних і близьких, дітей і батьків до того, що нас не буде з ними дууу-уже довго.

Але ми маємо пройти цей марафон довжиною у життя, як інакше?!

9 грудня

В той день, коли по ринку в Кураховому прилетіло кілька російських снарядів, ми якраз їхали на Нову пошту.

Звук, який ми почули, – спочатку коротке металеве бриніння, а потім вибух-хруст – такий буденний для жителів передової, і такий зловісний тут, посеред прифронтового, але відносно

мирного міста.

Артобстріл росіян, дрібний по фронтних мірках, спричинив катастрофу у тиловому Кураховому. Миттєво закрили ринок і заклади навколо нього. Це все викликало у мене відчуття дежавю.

Я спостерігав, як почали повільно вбивати Бахмут. Там теж все починалося із обстрілів ринку. Базар – душа невеликого міста.

Допоки жителі, котрі майже знають одне одного в обличчя, зустрічаються там між собою, діляться скорботами і радостями, то місто ще живе, ще намагається чинити супротив війні своїм мирним ритмом.

Наступний етап – це коли з міста тікають дрібні підприємці, на котрих у найскрутніші часи тримається економіка містечок і сіл. Останніми тримаються дрібні продуктові магазинчики у підвалах (великі мережі ж, як правило, тікають першими).

Курахово отримало глибоку рану. Загибло близько 10 людей. Снаряд прилетів туди, де я регулярно купляв колу і овочі. Одна з продавчинь там спілкувалася у колоритному донецькому дусі, грубувато-фамільярно. Гена каже, що це їх така специфічна манера флірту, через наїзд на того, хто тобі подобається.

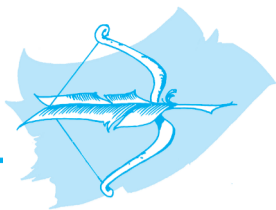
Тепер ятка цієї продавчині зрешечена уламками снаряду, погнута вибуховою хвилею і навряд чи стане місцем нехитрого бізнесу. Сподіваюся, жінка залишилася жива.

В той день, коли ми їхали на Нову пошту і по Кураховому прилетіло кілька снарядів, ми все ж заїхали на Нову пошту. Ми розуміли, що пошту закрийють з міркувань безпеки, відвідувачів відправлять ні з чим, а персонал – по домах. Але все ж вирішили на неї глянути.

Площа перед відділенням була очікувано порожньою. Але не зовсім. На ньому бовваніла постать тітоньки Вали, прибиральниці Нової пошти.

Так, ніби не було перед цим артобстрілу, ніби все місто не зішлулося і заховалося від удару, вона підмітала плац, довгою мітлою, котра невимовно пасувала до її довгого пальця.

І сварилися на невідомих безсовісних клієнтів лагідною українською лайкою: “Порозкидали папір, підсвинки!”

15 грудня

Прощу підтримати правильну ініціативу.

Що далі, то більше наша війна є змаганням економічних систем, перегонами на довгу дистанцію, де переможе більш ефективний.

Це ніде формально не прописано, але цілком реально існує: презумпція вини платника податків. Вона, ця презумпція, означає, що звичайному громадянину завжди треба виправдовуватися перед фіскальними органами, доводити, що він не порушив законодавство.

Тож мої колеги по EERC (а гугліть самі, що це) організували петицію проти презумпції вини платника податків.

Замість того, щоб відловлювати кілька недоброчесних, систему налаштовують таким чином, що мільйони платників податків виконують обтяжливе адміністрування і щодня доводять державі, що заплатили усе, що вимагається.

Це добре для податкової, так легше наповнювати бюджет. Але це погано для економічного розвитку, створення нових робочих місць та збільшення зарплат. Презумпція вини платника податків придушує економіку. А нам треба бути здатними у будь-який момент самотужки відбиватися від РФ.

І у майбутній Україні презумпції вини не повинно бути.

Тому підписуйтесь. Це нам потрібно вже зараз і це забезпечить швидке відновлення України після війни.

17 грудня

Літніми вечорами у Бахмуті ми, повернувшись із позицій, сідали за вечерею.

Єдиний момент у добі, щоб нормально поїсти, поки заряджаються батареї, потім треба спати, щоб на світанку бути знову на позиціях, і літати, аж поки не сяє сонце.

А влітку воно встає рано і сідає пізно. А вихідних немає, бо нікому нас змінити.

На блокпостах тоді мене інколи навіть питали, чи я не п'яний. Я п'яний не був, але, цілком ймовірно, був не зовсім адекватним від недосипу.

Так от, бахмутівським вечором ми сиділи за столом, і у нас працював телевизор. Тоді у місті ще здебільшого була електрика, і був інтернет, і був якийсь канал, по якому транслювали старі добрі фільми. І того вечора транслювали “Кримінальне чтиво”. Це хорошиший фільм не тільки через сюжети-діалоги, а тому, що я люблю ту частину життя, коли у своїй юності вперше потрапив на соціальне дно Каліфорнії — ніби як у сіквел “Чтива”, з біженцями з Латинської Америки без минулого, з мексиканськими, російськими і навіть афганськими бандитами, харизматичними авантюристами з Італії, прекрасними авантюристами з Японії і так далі, так далі.

Тоді я відчував себе персонажем “Чтива”, а цим літом все стало по-іншому.

Ми, за столом, були уже у нашому власному фільмі. Ми були сусідами, котрих розділяв екран, як розділяє шибка у вікні.

Попри те, що, на відміну від нас, сусіди наші ніби як ганялися за грошима, а ми — займалися прикладним патріотизмом, у нас було багато спільного.

Щоденний ризик був для нас

нормою. І ми, і наші сусіди самі вибрали собі долю: грати між життям і смертю, задовольнятися малозрозумілим для маленьких обивателів щастям, одночасно любити і ненавидіти свою долю.

Я завжди по-хорошому заздрив таким сценаристам, як Тарантіно, але у той вечір я відчував гордість: у мене теж був непоганий фільм і непогана роль у ньому. І хоча у мого фільму не так багато на землі глядачів, загалом, я думаю, він нічим не гірше “Кримінального чтива”.

18 грудня

Біла королева (оповідання)

Коли ще у Кураховому працював кіоск з нормальною шаурмою — останній форпост фаст-фуд-індустрії перед навалою зі Сходу — там перетиналися військові з різними підрозділів. Загалом спілкувалися приязно, але були й усіякі перонажі, котрі намагалися встрявати в чужі розмови.

Тож спочатку я з підозрою

Дивна така місцевість. Їдемо зі сторони фронту, і раз — тиша, ніби й війни немає. Всі їздять якось стороною, видно, то й сюди майже нічого не прилітає.

Під'їжджаємо, а то оказалась не промзона, то стара шахта. Вона своє вже відвоювала у Другу світову, бо там усе зі старої цегли і дерева. Навіть при совку після перемоги над Гітлером такого не будували вже.

Самі будівлі майже цілі. Ну як цілі — старі, посипалися місіями, від часу, не від прильотів. Мерзотність запускення, знаєте, як кажуть. Ворота зламани, то ми машину загнали, щоб з повітря не маячити, під навіс прямо біля прохідної заникали.

Думали, може, яке ППО тут стоїть, чи хто. Погукали — нікого нема. Тихо, як на кладовищі, сліди техніки нема. Тільки звук такий іде непонятно звідки. На що схожий? Ніби сирена десь глибоко під землею, приглушена. І поломана, типу як на одній ноті застряла, не виє, поняв?

Там на території як курган на-

бачу — туман впав, третя година, а вже темніє. Я вже думаю, аби по світлому встигнути вибратися. Як до прохідної доїхав, то мені здалося, ніби якийсь чоловік у шубі мелькнув. Я здивувався, но не сильно — може, там таки був якийсь сторож. Тут, прикинь, местні у Вугледарі ще живуть, то й сторож за кілька кілометрів у тилу може жити, як зарплату платять. Був такий сторож у Ірпені, я сам бачив, так він щодня на роботу ходив, хоч які там люті обстріли були.

Я заїжджаю на територію, а там нікого немає, а по вигляду як ніби обстріл був. По території шматки дерева лежать, свіжі, їх раніше не було. І тут мене пробило на зміну, думаю, чи живий Льюха. Гукаю — тихо. Кричу — ноль на масу.

Біжу на курган — а там все акуратно розкладено, дрон стоїть, батарея розряджена. Автомата немає, тільки магазини мої лежать запасні.

Я так прикинув, куди Льюха міг спетлять, коли прильоти по-

То єсть ніякого сторожа не могло бути, той у шубі непонятно хто був.

Короче, знайшов я таки Льюху. Случайно. Бачу — якийсь ангарчик, як ніби велика трансформаторна будка, і з нього теж пар валить. Я всередину заглянув, там Льюха і сидів. Дивиться на мене, як ніби ховався од мене, а я його застукав. Я йому кричу — ти вобще нормальний, я тебе тут вездешукаю, чого ти не одгукнувся, як я тебе кличу?!

А він каже — я тільки шас з-під землі виліз, із шахти. Тут я трохи притормозив на нього стартувати, думаю — може його контузило, то він втратив орієнтацію, та й сидів десь під землею. Кажу, тебе не глушануло, як прильоти були? А він каже — не було прильотів, все тихо. Я, каже, ще політати навіть не встиг, ти так швидко вернувся.

Я тут і поняв, що з ним таки плохі діла, кажу — так он як шифер і доски по вулиці порозкидало. А він тільки на мене дивиться і не помімає. Тут я питаю вже, з повною ясністю нашот того, що у нього криша потекла — а чого ж ти під землю поліз? А він каже вобще якийсь повний бред про білу принцесу, що там вона ходила, що вона красива дуже.

Коротше, я за наші манатки да у Паджерік, автомат Льюхін розрядив, магазини забрав, щоб він не учудив, і повіз. Командіру по дорозі у зеленку написав на нічку, щоб Льюха не прочитав, то там зразу його здав нашим, а вони його відправили принудительно до психіатра.

Я от гарантірую, що потримують трохи, але х*й комісують, стопудово визнають обмежено придатним, і буде він дослужувати десь у тилу. Нормальний мужик був, тільки ото влітку під обстрілами у нього зрив був, кілька днів боявся на виїзді їздити, но потім вроді пройшло. Але, як оказалось, не пройшло”.

Я кажу щось банальне, типу да, буває, страх з ума зводить. Мій співрозмовник ніби теж підтримує цю ноту, але потім, вкусивши соковиту шаурму, таки говорить прямо:

— Я потім в інтернеті знайшов.

— Що знайшов? — питаю я.

— Білу королеву.

— В смислі?

Богдан виймає смартфон, недовго шукає щось і читає.

— Ось диви, що у вікіпедії написано. Одного разу у шахті зник гірняк. Після тривалих пошуків його нарешті знайшли у шахті голого. Він з'їхав з глузду і тому його забрали до “дурки”. А згодом збожеволіло ще кілька шахтарів. Усі вони розповідали про якусь “білу королеву”, дуже красиву жінку, яка намагалася звабити їх. Але шахтарі не витримували її шаленої краси і повністю втрачали розум.

— Слухай, та це такий глюк людської психіки. Буває, підземний простір діє отаким чином, що ловлять глюки, бачать королев, королів і Шубіна, — кажу я.

— То ти теж про Шубіна знаєш? — повільно питає Богдан.

— Так. Мені екскурсовод розказував, коли я був на екскурсії у шахті “Комосомолець Донбасса”, — кажу я.

Долю секунди ми дивимось в очі один одному. Богдан кидає в сміття рештки шаурми, бажає удачі і йде геть.

З відкритої мережі

поставився до невисокого солдата у запряній британці, котрий зайняв вільне місце за нашим столиком.

Його явно розпирало бажання розказати щось, і він таки почав розказувати — без якихось вступів, просто кілька разів вкусив свою шаурму і почав, паралельно жуючи.

“Я теж аеророзвідка, у №№ бригаді, я вас знаю по фейсбуку, і мене Богдан звали. У нас дві Лелеки. Раніше була Фурія, зараз немає. Та й сам я не літаю вже, бо щось мого напарника поплавило недавно.

А проізошла така історія.

Пропа в нас зв'язок з Фурією над Єгорівкою. Ми вже думали, що Тором збили, але ППОшники підказали, що вона пішла назад за Вугледар. Ми туди антену направили, і тільки встигли побачити, як літак сідає, пролетівши над невеликою промзоною.

От власне по тій промзоні ми і вираховали на карті, де вона має лежати. Скочили на джипа, взяли квадрик, щоб шукати з повітря, і поїхали. Тою стороною з Вугледару мало хто їздить. Тоді земля була мокра, але дорога не розбита, доїхали.

сипаний, давно, бо травою поріс, він даже вище за ангари сусідні. Ми за сумку з дроном, а там усі батареї розряджені, крім однієї, що у коптері була. Підняли коптер — не бачимо Фурію на полях. По ходу шукати довго будемо.

Ну і Льюха, напарник мій, каже — давай ти їдь на Вугледар на КСП, там є у кого батареї швидко взяти, бо нам на ці посадки одної полюбе не хватє. А я, каже, на цій поки політаю. Часу мало, світловий день кончається.

Ну я прикинув — за минут 40 обернуся, до Вугледару 3 км, якраз він батарею вильотає, як не найде, то я з іншими буду. Викинув з машини ще йому кілька рожків про всяк, сам скочив у Паджеріка і погнав.

От якби я тоді остався, то, може б, і все нормально було. Бо у той день усе йшло не так. Їхав на Вугледар, то занесло і розвернуло мене, встряг у колії намертво. Поки вийшов на рацію, поки послали за мною беху, поки вона мене знайшла, то десь година пройшла. Потім мене з КСП послали за батареями до літунів у дев'ятиповерхівку, а там обстріл був, ще півгодини чекав.

Взяв батареї, їду з Вугледару, і

Павло МОВЧАН: «Ми працюємо на Перемогу!»

– Мені сьогодні випадає ширше говорити про просвітянський рух України, який виник у часи бездержавності української нації, – зазначив **Павло МОВЧАН**. – Саме цим була зумовлена викристалізована структура, яка зіграла надзвичайно важливу роль у новітній історії України і в сьогодні.

Я не випадково кажу про сьогодні, тому що, наприклад, вибори до Верховної Ради України першого демократичного скликання відбулися саме під форматом Товариства української мови. Тоді радянська влада не дозволила відродити «Просвіту» як організацію, а дозволила Товариство української мови. Тоді було безліч таких товариств, серед яких товариство російської мови. Згодом ми відродили «Просвіту» імені Тараса Шевченка.

Спершу головою Товариства був обраний Дмитро Павличко. А після того, як він став головою комітету закордонних справ та увійшов до керівних структур Верховної Ради України, на позачерговому з'їзді «Просвіти» головою обрали мене. З того часу маю честь очолювати це об'єднання.

Товариство «Просвіта» зіграло вирішальну роль у формуванні політичної платформи, яка потім була підтримана Народним Рухом України як окремою політичною силою. Вдалося досягти того, що з Конституції було викреслено фразу про керівну роль Комуністичної партії. Це були перші правки до Конституції Української РСР, до яких я мав безпосередній стосунок.

На нещодавньому засіданні головної ради «Просвіти» ми обговорювали питання, яке має стосунок до календарних дат. «Просвіті» у календарі місяця не знаходиться, а вона відіграла найважливішу роль у формуванні української державницької ідеології, у збереженні національної ідентичності.

«Просвіта» історична не дала можливості розпорозитися українській нації. Вона консолидувала усі верстви. Раніше українська інтелігенція була відокремлена і були походи в народ, таке своєрідне народництво української інтелігенції, яка формувалася у великих мегаполісах – Київ, Харків, Одеса, Львів, Чернівці. Це було середовище у священництві, яке відіграло велику роль саме у формуванні «Просвіти».

Можна згадати отця Зайчків-

ського, який був одним із засновників «Просвіти». Одним словом, українська церква, особливо греко-католицька, відіграла важливу роль у цьому формуванні громадського руху, який фактично і врятував все те, що називалося розпорозеним українством.

Українців переселяли в XIX сторіччі до Башкирії, Далекого Сходу, Туркестану та ін. Я обійшов майже всі ці регіони і сформував для себе цілий словник українських переселенців, бо українці, пристосовуючись до нових місць, означали їх новими термінами. Там відкрилося море речей, які дуже цікаві для нас. Ми засвоювали чужі землі, чужі простори і давали їм назви.

Скажімо, в тюркських мовах немає розрізнення назв дерев. Там все означається одним словом. Так само й трави. А це величезний космос, який наша людина засвоїла вже давно. Українці завжди брали ці назви з собою або ж найменували нові поняття. Наприклад, у нас не прийнято вживати кумис і немає такої породи коней, які дають цей продукт – кобиляче молоко. Коли я був у Туркменії, то зафіксував термін «кумисівка». Це продуктивна кобила, яка дає молоко для виготовлення цього продукту.

Тоді коли формувалася українська мова? У Москві нашій мові давали 300-400 років і казали, що вона сформувалася за часів Богдана Хмельницького. Але навіть одна лексема формується дуже довго. Ми навіть не уявляємо, що криється за словом «спориш» – дрібна рослинка, яка росте при дорозі. Як давно це слово було сформовано? Воно – не тільки «від Сяну до Дону», а й далеко перейшло ці межі. Тому говоримо про українську глобалізаційну присутність. Тобто українство стало і є глобальною силою, яку не вдалося розмити в інших мовних середовищах, за різних історичних обставин. Ось чому на початку дев'яностих років в Казахстані, в Сибіру, в азійських країнах активно створювалися українські організації, утворювалися просвітянські громади.

Сьогодні ми маємо трагічну ситуацію. З України виїхало 15 мільйонів людності – до війни і після її початку. Такого знекровлення ще не було ніколи. Програма Путіна певною мірою досягається й таким шляхом. Не лише винищенням фізичним. Нас вибивають з нашого ґрунту. Раши-

Відбулася стрім-зустріч засновника каналу «ПРОСВІТА ТБ» Олега Василенка з головою Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка Павлом Мовчаном. Тема розмови: «Україна. Координати часу». Були розглянуті такі тези: Світове українство: місія ВУТ «Просвіта» та каналу «ПРОСВІТА ТБ».

ти думають, що якщо вирвати нас з коренем, вони виривають все, в тому числі самоідентифікацію. Нічого подібного. Українство довело, що воно може прижитися, зберігати себе. Тому стало глобальним явищем, охопило всі континенти.

Українство є глобальним, бо воно присутнє ментально, зберігає мову, релігію, своє окремішне місце. Тож без такої організації, як «Просвіта», та без церкви не було б формування українства як явища вселенського.

На жаль, за понад 30 років існування незалежної української держави влада нічого не робила, щоб зцементувати українство. Ще за радянщини було товариство зв'язків з українцями за кордоном. З певним ідеологічним завданням відряджалися за кордон митці, літератори. Особливо любили їздити у США, Канаду, усі розселення українців по Європі. А українська громада зберігалася через два чинники – рідне слово, яке несла «Просвіта», що видавала часописи, і церкву, яка зберігала чи утворювала осередки і будувала свої храми. Сакральне слово закорінювалось у ґрунт, який ставав українським у Чикаго, Філадельфії чи будь-де. Матеріальні потреби українці вирішували самі чи з допомогою урядів країн, де вони поселилися. Україна коштів на вирішення проблем культури й духовності діаспорам не надавала. Що змінилося?

Нині на товариство «Україна – світ», яке очолює Микола Жулинський, держава не виділяє жодної копійки. У Польщі на «Полонію» виділяють колосальні кошти для того, щоб сконсолідувати поляків по світу. А ми говоримо про один можливий шлях, який вже освоїв історично. Українство рятується само по собі. Ми повинні формувати свої фонди, ми повинні дбати про те, щоб доносити до всього світу, що ми не тимчасові і наші перемоги так само не тимчасові. Це потрібно, щоб закріпитися після перемоги на власному ґрунті, повернути 15 мільйонів громадян в Україну. А за кордон виїхали найпродуктивніші. Так було і за часів Століпкіна, коли найпродуктивніших хліборобів спокшували великими наділами землі на Зеленому Клину на Далекому Сході. У тому самому Татарстані чи Башкирії були сотні українських сіл. Я ще застав у Башкирії села з назвами Полтавка, Чернігівка. Села з такими назвами я бачив і на самому півдні Російської імперії. Я бачив станиці в Оренбуржі, де поселялися українці, освоювали ці землі. Українці приїжджали в Казахстан і садили там дерева.

Наші дерева закривають російський обрій, наша культура, наш побут такі глибокі, ми історично зцементовані з цим ґрунтом, хоч нас намагалися з нього висмикнути. Постійно створювали нам такі невідгідні умови. Як, наприклад, величезне переселення з Галичини. Ці страшні процеси денационалізації пре-красно відтворив Василь Стефаник у своїх творах.

Не забуваймо, що ця денационалізація супроводжувалася процесом фашизації Російської імперії. У одному зі своїх розмислів про витоки російського фашизму чи рашизму я дослідив, що ця проблема сягає XVI століття. Тоді, коли псковський чернець Філотей сформував концепцію, яку підтримав абсолютний володар російських земель Іван Грозний (Лютий).

Тоді була сформована думка, яка існує по сьогоднішній день – про особливу месійність росіян. За врядування Івана Лютото державна влада по діла на земшину та опричнину. Земщина – це те, що віддавалося місцевим феодалам (зараз російські олігархи), і опричнина, яку зараз очолює середньо Путін. Це центральна влада з її розгалуженнями – Державна дума, урядові структури. А головне серед них – військове об'єднання ФСБ.

Так було історично сформовано з часів, коли змусили патріарха єрусалимського надати патріаршество Москві. Московському патріарху випала роль перетворити Івана з великого московського князя на царя Московії. Це перший акт, який продовжився за часів Петра I, коли Україна була абсолютно підкорена, після бездарного походу Карла XII.

Тоді Європа не розуміла і не могла усвідомити, що треба було діяти з Петром I в інший спосіб. Те ж саме було у 1618 році після походу нашого видатного військового діяча, державника Петра Сагайдачного на Москву. Він оточив Москву і прибив за зразком Олега щит до арбатських воріт. Сагайдачний йшов допомогти королевічці Владиславу сісти на московський престол. Фактично Московія вже була підкорена Річчю Посполитою. Залишалося тільки оголосити Владислава на троні. Але в цей час московські бояри збирають велику данину, щоб відкупитися. Передають золото королевічці. Це перший хабар, який був прийнятий представником польської корони.

Ще був хабар від дружини Петра I. Коли цар Петро у 1711 році був оточений військами на чолі з Пилипом Орликом, то царя вкотре збирала золото. Це золото передали великому турецькому візюру. Частина золота беруть Гіреї – представники великого роду, які тривалий час очолювали кримсько-татарське ханство. Вони взяли хабар і через невеликий відрізок часу в 30-35 років, кримського ханства вже не було.

Так і Польща взяла хабар, і згодом відбувся перший поділ цієї держави. Є закони написані. Це не земні закони, а небесні. Якщо ти береш від злого, зло тебе понизить, воно тебе знецінить. Ти стаєш не носієм добра, а частиною зла.

Так само частиною зла стали європейські лідери, які брали від Путіна нафтою, готівкою на свої політичні кампанії. Партія Ангели Меркель перемагала завдяки російським грошам. Це спричи-

нило нинішню катастрофу в світі. І ця катастрофа не тільки в тому, що нас нищать і що втрачаємо 15 мільйонів емігрантів. Катастрофа полягає в тому, що порушені всі принципи існування людства, існування людини на землі.

Формула третього Рима: «Мы особый народ, у нас особая месийность» створювалася від того часу, про який я вже згадував. Потім вона була трансформована Петром I, якого наші заподливі малороси зробили імператором, подарували йому цей чин з намови Феофана Прокоповича. Московія перетворилася на Російську імперію. Це з намови Прокоповича церква була практично підпорядкована імператору.

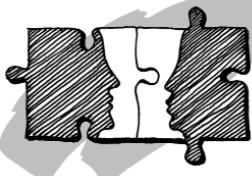
Не дивно, що на престолі з'явилася німкеня Катерина II – неймовірно жорстока, яка бачила загрозу в усьому, що любить волю, і, передовсім, українстві. Вона починає з особливою силою нищити українство. Вона залучає до роботи малоросів, вчених з України. Цей процес тривав включно з радянською добою.

Але я хочу наголосити на іншому. Як формувалася і трансформувалася рух рашизму з часу до часу. Виникла нова ситуація, коли руська церква після Петра I почала відроджуватися і розростатися. Але на заваді стало старообрядство, яке фінансово підтримувалося. Важлива складова їхньої ідеології – «особливої місії у світі». І всі старообрядці, куди б вони не приїжджали, куди не переселялися, несли з собою російське слово, особливу російську месійність. У Карабаху, Вірменії, Грузії старообрядці мали особливе місце і особливі пільги. Старообрядство – це один з ферментів тієї ідеології, яка й по сьогоднішній день впливає на ідеологію російського керівництва по відношенню до українців.

Дугін розробив особливу концепцію для Путіна: «Не решив українського воєнного питання, ми не можемо говорити про майбутнє російської Росії. Тільки решив український воєнний питання, ми зможемо решати наступні».

Згадую його тільки тому, що у нього були великі попередники. Один із них – малорос Данілевський. Це автор відомої праці «Россия и Запад». По сьогоднішній день ви чуєте всюди цей наратив, присутній в усіх ідеологів. Про особливу місію росіян і необхідність протистояти заходу. Ця праця була практично продубльована російським філософом-чорносотенцем Костянтином Леонтьєвим.

Коли почав відроджуватися український національний рух і в тому числі «Просвіта», почав формуватися дуже серйозний ідеологічний загін – чорна сотня, яка чинила погроми в Одесі, Львові, Києві, Кишиневі, інших зонах розселення євреїв. Вони звинувачували євреїв у пособництві смерті Олександра III, мовляв, євреї спричинили до того, що цар загинув. І це чорносотенство мало чітку програму. Спочатку вони робили погроми

проти національних меншин, а потім — проти самих українців.

За часів Столипіна була розроблена велика програма переселення українців на незаселені землі. Так звані столипінські акції були небезпечні для українців. Як і сьогоднішній відтік 15 мільйонів українців небезпечний. Якщо раніше українці мали великі сім'ї і українське суспільство, українська нація відроджувалися завдяки селу, то сьогодні село нищиться кількома ударами. І, в тому числі, останній удар — це закон про землю. Що українець вже не власник землі. У світі такої практики ніде немає.

Запитайте, що роблять із землею в Ізраїлі. Боже збав, щоб там якийсь іноземець зазіхав на ізраїльську землю. Вони це жорстко регламентують. А ми в доволі непростій ситуації. Але, незважаючи на те, що все складається доволі непросто для України, можемо говорити про єдину силу, якої нам так бракувало — Збройні сили України.

Згадую акцію, в якій дуже негативну роль зіграли європейці, зокрема французи. Прем'єр-міністр Франції Жорж Клемансо свого часу домовився з представником Леніна і Троцького Раковським не визнавати Україну. Так само нещодавно робила і Меркель. У Будапешті нам було відмовлено у ПДЧ. Нам було відмовлено у нашому майбутньому завдяки двом лідерам європейських держав, які вже відігравали відповідну роль в долі України. Це коли німці покинули гетьмана Павла Скоропадського, а Антанта зайняла місце, де Україна абсолютно не було. Це так само, як сьогодні формують загальноєвропейську або загальносвітову коаліцію, щоб захистити Україну, яка має зайняти своє історично прийнятне місце.

Це дуже важливі теми, яких ми торкаємося. Бо, починаючи від “Просвіти”, ми проводимо паралель до важливих політичних ферментів і чинників. Ми звертаємо погляд до тієї чорної сотні, яка нікуди не поділася. Чорностенство стало державною політикою сучасної путінської Росії, яка 24 лютого заявила про те, що ми приречені на винищення, денацифікацію.

Ідея рашизму нікуди не дівалася. Після Столипіна її трансформував Сталін. Він надав автокефалію грузинським священникам, аби ті підтримали думку, щоб надати йому звання генералісімуса. Царя робить церква, імператора робить церква, генералісімуса робить церква. Оце така роль російської церкви.

На порядку денному головної ради “Просвіти” ми обговорювали питання демосковізації українських храмів. Не вирішивши питання московської церкви в Україні, ми не вирішимо море інших проблем.

Історичні приклади непослідовності Європи можуть у нас викликати не тільки певні асоціації, а й узагальнення. Свого часу у США прокоментували, що Голодомор — це внутрішня справа СРСР. То може й зараз це наша внутрішня справа, коли ми захищаємо Європу від рашизму? Росіяни хворі цієї ідеологією, як були хворі німці під час владарювання Гітлера. Але російська хвороба набагато глибша. І без спільних світових зусиль нам цю тему не вирішити.

Українська влада не помічає “Просвіту”. Вона не забороняла у Криму російське фашистське видання “Крымская правда”. І не підтримувала “Кримську світлицю” — єдину україномовну газету в Криму, яку видавала “Просвіта”, виходила завдяки ентузіастам. Зараз є лише електронна версія цієї газети. Хочемо відродити це видання. Але для цього президенту України треба створити військову адміністрацію в Автономній республіці Крим. Робимо звернення до президента про необхідність таких структурних змін. І про те, що без інформаційної сфери ми не можемо вирішити це питання.

Я дуже вдячний Олегу Василенку за впровадження проекту “ПРОСВІТА ТБ”, який ми вже давно хотіли запустити. Без системної роботи не можемо вирішити цю тему. Думаю, що українці світу через урядові й неурядові структури нам допоможуть. Так само, як і газети “Слово Просвіти”, яка сьогодні виходить на громадянські пожертви. Ви сьогодні не знайдете аналогів цьому виданню. Ті ж видання, які слугують олігархам, завжди заангажовані. А “Просвіта” 154 роки тому засновувалася, аби захищати українські національні інтереси.

— Чи вважаєте ви, що за свою більшу ніж підтарасолітну історію “Просвіта” стала справжнім символом України?

— Безперечно. Українці Аргентини і Бразилії завдяки “Просвіті” і церкві зберегли свою ідентичність. Хіба це не привід, щоб зробити 8 грудня Днем “Просвіти” у національному календарі? Ми на великій раді ухвалили рішення звернутися до Верховної Ради і президента України зробити з пропозицією 8 грудня календарним днем до 155-річчя “Просвіти”.

Це б дало нам певний імпульс. Ми могли б мати зовсім інші виміри, інший формат діяльності. А сьогодні в усіх областях, крім Івано-Франківської, влада вимиває нас з тих приміщень, які використовує “Просвіта”. Мер Львова Андрій Садовий через суди виселяє “Просвіту” з приміщення, яке збудувала Матір Просвіта. Схожа ситуація в Рівному.

Історична дата — це певний символ. 8 грудня могло б бути великим символом. Так само як від “Просвіти” починався День української писемності і мови. Це свято вже прижилося.

Слово — це символ, слово будівниче. Але словом можна й руйнувати. Таким руйнівним є слово Путіна. Воно руйнує весь світовий лад. Воно розбещує народи. Воно каже про те, що сила переважає слово. Це сатанинські проекти.

— Яким є послання “Просвіти” до світового українства?

— Готуємо таке послання разом із організацією “Україна — світ”, яку очолює Микола Жулинський, та Конгресом української інтелігенції, який очолює Георгій Філіпчук. А ще у нас є така структура, як Українська весвітня координаційна рада, діяльності якої ми не бачимо. Нам треба порозумітися з керівництвом цієї ради. Запросимо їх на круглий стіл, де виробимо спільне звернення до світового українства.

Ми працюємо на Перемогу!

Підготовлено каналом “ПРОСВІТА ТБ”

Ольга Кобилянська об'єднала дві країни

Марія ПЕЛЕХ,
м. Чернівці

У рамках транскордонного партнерства між Сучавським коледжем мистецтв “Чіпріан Порумбеску” (координатор проекту Alina Papuc), Сучавською філією Асоціації бібліотекарів Румунії (голова філії Anisoara Budui) та Чернівецьким ліцеєм № 19 ім. О. Кобилянської (директорка Уляна Легусова), за сприяння координаторів транскордонного партнерства Чернівецького центру професійного розвитку педагогічних працівників (директорка Наталія Герасим) та громадської організації “Наша Домівка” (голова Родіка Тіміш) відбулася презентація проекту з нагоди дня народження О. Кобилянської “Величава квітка Буковини”.

Над літературно-мистецьким проектом працювала творча група учнів 8-11 класів під керівництвом Наталії Мітракової та Світлани Бойко.

Мистецький захід зібрав науковців, громадських діячів. Педагогів та їхніх вихованців. А об'єднала дві країни, Румунію та Україну, видатна постать української літератури, письменниці Ольга Кобилянська, яка народилася в румунському містечку Гура Гуморулуй та більше 50 років проживала в Чернівцях. Мистецький захід проходив у режимі онлайн, румунським друзям була запропонована мандрівка чернівецькими стежками Ольги Кобилянської, а саме: до Чернівецького літературно-меморіального музею О. Кобилянської, до будинку Августи Кохановської по вул. Шевченка, до кав'ярні “Габсбург”, книгарні “Pardini”, фотографувати Яна Кржановського, Румунського народного дому, Чернівецького драматичного театру, в Чернівецький український народний дім та товариство “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Так, у музеї гості мали змогу ознайомитися з унікальними матеріалами і документами про життя і творчість письменниці, формування її світогляду, дружбу і літературні зв'язки з Іваном

Франком, Лесею Українкою, Августою Кохановською.

Розповідь саме про Августу Кохановську стала не менш яскравою сторінкою проекту, адже саме ця мисткиня, багаторічна приятелька Кобилянської стала першою ілюстраторкою творів Кобилянської. Зокрема, на початку ХХ століття її ілюстрації до новел Кобилянської надрукували у Віденському робітничому календарі. Також Августі належать і малюнки до “Малоруських новел”.

Учениця 8-в класу Анастасія Фаб'ян розповідала про молодість письменниці, яка промайнула у Кимпудунзі. Саме тут вона і подружилася з Августою Кохановською. Зі шоденників письменниці відомо, що дівчата разом читали, малювали, гуляли горами та брали участь в аматорських постановках, які відбувалися у домі Кохановських на свята.

Учениця 11 класу Вікторія Іщенко ознайомила присутніх зі славною вулицею ім. О. Кобилянської, яка відома чудовою архітектурою, своїм неповторним духом, зберігає чимало таємниць з історії міста. Досліджуючи колишню австрійську “Панську” вулицю, названу згодом іменем Ольги Кобилянської, юна екскурсовод звернула увагу на ко-

лишню кав'ярню “Габсбург”, адже саме тут любили посидіти дві величні жінки-подруги Ольга Кобилянська та Леся Українка.

А учень 8-б класу Микола Москалюк розповів про фотоателе Яна Кржановського, яке було розташоване на розі вулиць Панської та Кохановського. Це тут є була зроблена хрестоматійно відома світлина Ольги Кобилянської та Лесі Українки.

Учасники літературно-мистецького проекту, мандруючи чернівецькими адресами Ольги Кобилянської, зауважили, що на Румунському народному домі, який розташований на Центральній площі міста, майорять прапори Румунії та України. Координатор міжнародного проекту Родіка Тіміш у своєму зверненні до учасників транскордонної конференції висловила слова вдячності румунській сторони за підтримку та допомогу Україні під час російської агресії.

Голова Чернівецького об'єднання “Просвіта” Віра Китайгородська розповідала цікаві факти про Ольгу Кобилянську — людину дивовижного таланту і доброти, про традиції, історію та сучасність Чернівецького об'єднання “Просвіта” й Український народний дім — духовний центр української культури в краї.

Побували гості і в старовинному чернівецькому парку ім. Т. Шевченка, про який Ольга Кобилянська писала в листі до Василя Стефаніка від 15 червня 1898 року: “Найкращі години мої в дню — се ті зранку. Встаю рано, дуже рано, й іду до великого міського парку і цілюся там з самотою в уста. Там так пречудово, пане Стефанік”. У парку вона осмислювала свої творчі задуми та сюжети. Тут Ольга Кобилянська гуляла алеями з Лесею Українкою, коли та приїжджала до Чернівців.

Про національно-патріотичне виховання дітей та молоді розповіла авторка цих рядків. Зокрема, презентувала літературно-просвітницький журнал “Українська ластівка”, який популяризує українську мову, культуру, історичні традиції нашої держави та Буковини і від перших номерів став улюбленим майданчиком для виступів з розповідями про краєзнавчо-пошукову роботу педагогів та учнів як ліцею ім. О. Кобилянської, так і загалом обласного шкільництва.

Учні Сучавського коледжу мистецтв “Чіпріан Порумбеску” з великою радістю долучилися до творчої зустрічі й презентували патріотичну музичну композицію в знак підтримки українців у боротьбі проти російської агресії. Надзвичайно приємно було почути думку та слова вдячності від представників Сучавської філії Асоціації бібліотекарів Румунії, голови філії Anisoara Budui та координаторки проекту Сучавського коледжу мистецтв “Чіпріан Порумбеску” Alina Papuc — за можливість долучитися до мандрівки чернівецькими адресами О. Кобилянської та дізнатися про літературний феномен м. Чернівці. Адже нині, як ніколи актуальні слова Ольги Кобилянської “Я б хотіла, щоб усі українці були

Звернення

до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ “Сенс Банк”, р/р UA 30300346000002600 2016994001; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДР-ПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відгукнулися:

1. Климчук Леонід Олексійович — 1000 грн.
2. Швець Петро Васильович — 200 грн.

Повернення з довголітнього забуття

Олександр ПАНЧЕНКО,
адвокат, доктор права Українського
Вільного Університету (Німеччина),
м. Лохвиця, Полтавська обл.

Нашадок козаків

Гадяцького полку: "Що рід наш
український, я знав з малих років"

Починається книга із цікавого доку-
менту: "Ми нижче підписані свідчимо, що
означеного Матвія Крата, маючого в уїзді
(районі) Гадяцьким своє довільне помістя
(нерухомість, землю), предки, прадід Іван,
будучи в полку Гадяцьким знатним вій-
ськовиком, а дід Хведір значковим товари-
шем, а рівнож і батько сотником, з давніх-
давен служили в українським Гадяцьким
полку після звичаю української служби, з
власного свого благоприобрітеного (чесно
придбаного) шляхетського майна... 1795
року..."

"Оце перший документ, що зберігся по
страшному катаклізмів наших днів, —
зазначає М. Крат. — На жаль, родич наш,
пастор Павло Юрієвич Крат чомусь пере-
клад зробив з московської мови й він втра-
тив свою вартість.

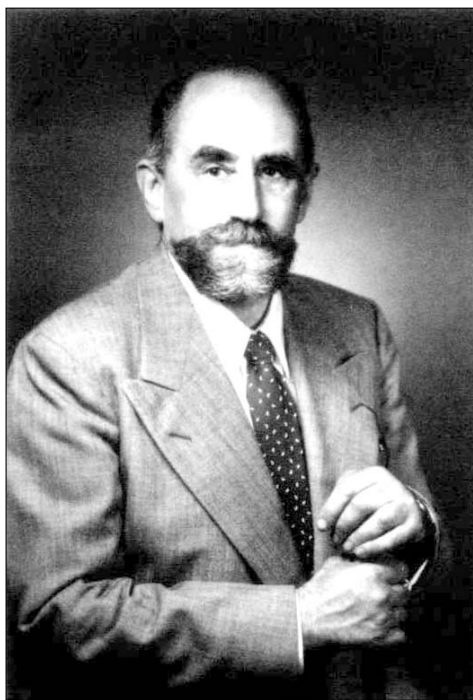
А цей же Павло Крат оповідав мені, що
рід наш походить з Болгарії, звідкіля вий-
шов до Чехії при царі Симеоні (це, якщо
не помиляюсь, часи нашого Ярослава
Мудрого). Там, в XI віці предок наш граф
Крат боровся проти німців. Вони його вій-
ська розбили, а йому відрубали голову. Фо-
нетично наше прізвище дуже подібне до
чеської мови, а в Чехії нібито й досі знахо-
диться гора, що зветься Кратова. Але це
тільки родові легенди, а правда є та, що на-
ші предки були козацькими старшинами
Гадяцького полку. Павло Крат ще розказу-
вав, що рід наш не тільки стародавній, ко-
зацький, а й шляхетський.

Один із наших предків брав участь ра-
зом з польським військом у поході на Мос-
кву. Коли ж польське військо, не отримав-
ши належної платні, збунтувалось і поки-
нуло свої позиції й королевича Владислава
під Москвою, тоді наш предок зі своєю га-
дяцькою сотнею привів королевича Вла-
дислава до його батька — короля Зигмунта
III, який саме тоді облягав Смоленськ. За
ту службу наш предок одержав в 1612 році
польське шляхетство. Пізніше наші предки
були значковими й бунчужковими товари-
шами. Один із них був соратником гетьма-
на Мазепи, брав участь в бою під Полта-
вою проти царя Петра I в 1709 році, і після
програного бою вийшов з Мазепою на
еміграцію. У 1795 році цариця Катерина II
надала Кратам "дворянство" (російське
шляхетство) на тій підставі, що предки
Григорія Матвійовича Крата в часи геть-
манщини були вже шляхтичами раніше", —
продовжує генерал Крат. "В 1812 році,
цар Олександр I, для заспокоєння само-
стійницьких настроїв "малоросійського
дворянства" дозволив формувати україн-
ські козацькі полки. Тоді Москві було
трудно через наступ Наполеона, і тому во-
на дурила нашу шляхту надією на поворот
козацьких вольностей та традицій.

Вищезгаданий Григорій Крат служив у
6-ому Чернігівському Козацькому полку
малоросійського, тобто українського, вій-
ська. Наше Кратівське гніздо — Красна
Лука коло Гадяча. Багато селян в Красній
Луці носять прізвище Крат. Прадід мій
Григорій не хотів ділити його поміж своїми
дітьми, а все залишив старшому синові
Архипові. А Огієві, моему дідові, дав ос-
віту й казав "служити цареві", тобто іти до
війська, бо земля всю родину не вигодува-
ла б. Так рід наш поділився на Архипови-
чів і Огієвичів. Перші були не тільки по
крові, але й по культурі, а часто і з переко-
нань — українцями. А Огієвичі, себто та лі-
нія, до котрої я належу, не завжди визнава-
ла себе українцями, забула рідну мову, роз-
повзлася по всій Росії, і тільки приналеж-
ність до шляхти "полтавської губернії"
в'язала її з рідною землею та українським
народом. Дід Огій був ширим українцем,
не міг без сліз читати підпільного тоді
Шевченка, що був його сучасником. Жо-
натий був з панною Ганною Серно Со-
лов'євич — донькою священника, хорошо-
го шляхетського роду з Білорусі. Діда я не

До 140-річчя генерала Михайла Крата

Виповнилося 140 років від дня народження Михайла Крата (1892–1979) — уродженця Полтавщини, українського військового діяча. У 2010 році побачила світ книга споминів та його статей "Козацькому роду нема переводу" у місті Бетезда північноамериканського штату Меріленд. Упорядниками стали донька Михайла Крата — Ніна Крат-Черняк та внучка Ганя Черняк, які надіслали її на мою лохвицьку адресу.

пам'ятаю, бо він умер в 1874 році. А бабку
пам'ятаю дуже добре; вона вмерла в Ки-
шиневі, де жила у своїх синів Сергія й Во-
лодимира. Батько мій, Микола Огієвич,
народився 29-го квітня 1855 року в Ново-
селицях на австрійському кордоні, де дід
Огій був тоді начальником митного уряду.

Дід Огій мав багато синів. Усіх їх відда-
вав до Полоцького Кадетського Корпусу.
Батько мій скінчив цей корпус в 1872 році.
В 1874 році батько вступив до Павловської
Військової Школи в Петербурзі і почав
службу в царській гвардії — Лейб Гвардії
Єгерському полку.

З тим полком батько відбув російсько-
турецьку війну 1877–1878 рр., бився під
Телішем, переходив Балкани. Пізніше
батько вийшов з полку і перейшов до Пав-
ловської Військової Школи, котру сам за-
кінчив і став там офіцером-вихователем...
У 1889 році батько оженився з панною
Єкатериною Вікторівною Протопоповою,
донькою поручника лейб Гвардії кінної ар-
тилерії на пенсії Віктора Гавриловича Про-
топопова, а 6-го серпня 1892 року, наро-
дився я. Два роки пізніше народився мій
брат Борис. Він загинув у Першій світовій
війні в 1915 році під Перемишлем, будучи
прапорщиком 54-го Сибірського стрілець-
кого полку. У 1895 році батько мій був під-
вищений з ранги капітана до ранги пол-
ковника Гвардії з переведенням у армію до
145 піхотного Новочеркаського полку. То-
ді наша родина перебралася на передмістя
Петербургу — Охту, де народилася моя се-
стра Тетяна (вмерла в Кишиневі 1897 року).

Були ще в мене два братики Гавриїл і
Андрій, що померли маленькими перед
моїм народженням. У 1896 році батька мо-
го перенесли до Кишинева в Молдавії, де
ми були всього 9 місяців. Це були мої пер-
ші спомини з того чудесного краю. Коли
батько був командиром полку у фортеці
Ковно, на Литві народився брат мій Вік-
тор, що згідно з останніми відомостями в
сорокових роках, був інженером хеміком в
Петербурзі, тоді Ленінграді. В році 1900
батька знов перевели до Катеринослава, де
він до 1904 року командував 134-им піхот-
ним Феодосійським полком. Полк цей
складався майже виключно з українців. Я
цілими днями, з дозволу батька але на
журбу мамі, перебував з солдатами, запи-
язнився з багатьма, навчився українських
пісень і почав говорити по-українському.
"Ох, какой ужас, ребінонок по-хахляцкі
разгаваріваєт", — бідкалася мама-росіянка...
Що рід наш український, я знав з малих
років від батька, який був гордий тим, що
"ми дворянство заслужили шаблями..." —

підсумовує генерал Крат, який завдяки
книзі своїх споминів повертається на свою
рідну землю із довголітнього і незаслуже-
ного забуття.

Як бачимо, Михайло Миколайович
Крат походив з української старшини Га-
дяцького полку. Одержав освіту в кадет-
ських корпусах у Сумах і в Петербурзі. В
році 1911-му по закінченні Павловської
офіцерської школи в Петербурзі отримав
ранг підпоручника 93-го піхотного Іркут-
ського полку в Пскові. Під час Першої сві-
тової війни був чотири рази поранений і
нагороджений бойовими орденами,
включно з орденом святого Юрія 4-го сту-
пеня (за бій під Лодзю в 1914-му році, ко-
ли був поранений трьома кулями). Тоді ж
він одержав сербський орден "Звізду Ка-
рагеоргія" 4-го ступеня з мечами. За від-
значення в боях і по вилізлі Михайло Крат
був ступнево підвищений у рангах. В
грудні 1916 року, маючи 24 роки, вже був
підполковником, а в 1917 році — полков-
ником.

Військовик Армії УНР

У передньому слові книги спогадів Ні-
на Крат-Черняк та Ганя Черняк зазнача-
ють, що "...Різні автори згадували його в
еміграційній пресі як про визначного стар-
шину армії Української Народної Республі-
ки в часі визвольної боротьби в роках
1918-1920. Пізніше історик Лев Шанков-
ський згадував його до відомих вій-
ськових авторів, а письменник і побратим
генерала Юрій Тис-Крохмалюк наголошу-
вав, що статті його це вартісний матеріал
для дослідників новітньої історії України.
Про молодість генерала можна коротко
сказати, що він як молодий "малоросій-
ський дворянин Полтавської губернії" в
той час (початок XX століття) не думав
інакше про своє майбутнє, як про офіцер-
ську службу в російській царській армії.
Та, відчувши клич крові своїх козацьких
предків, перейшов в 1917 році на службу
Україні. І служив їй вірно, сумлінно і з лю-
бов'ю до кінця життя..." До того ж, ге-
нерал Крат, за влучним висловом Патріарха
Мстислава, протягом всього життя був від-
даним сином Української Православної
Церкви. А це, як стверджують, — він не
любив вислову "змагання" замість "бо-
ротьба", говорив, що про змагання гово-
римо, коли мова про спорт, а в боротьбі
ліється кров і жертвується молоде життя
за велику, світлу ідею — за волю України.
За ту ж ідею боролися й гинули нові борці-
воїни Української Повстанської Армії в
роки Другої світової війни.

Генерал залишив по собі спогади про
життя — про події, як він сам їх пережив.
Він називає їх цікавими, а були ж вони та-
кож не легкі і часто небезпечні. Про буре-
війні часи минулого століття збереглися
численні статті генерала. Добрим допов-
ненням до них є посмертні згадки його су-
часників, які зустрічалися у воєнних об-
ставинах чи на еміграції.

10 грудня 1917 року полковник Крат
вступив на службу Української Народної
Республіки. Під час боїв у Києві був поміч-
ником начальника оперативного відділу
штабу Київської Військової Округи. Пізні-
ше, в роках 1918–1920, служив на різних
становах в дивізіях: Одинадцятій Пі-
хотній, Другій Запорозькій, Третій Заліз-
ній і Окремій Кінній. Брав участь у пов-
станні проти гетьмана Скоропадського, в
боях проти большевиків і т. зв. "Добро-
вольчої" російської армії генерала Денікі-
на. 12-го жовтня 1919 року 8-й піхотний
Чорноморський полк під команду пол-
ковника Крата розбив під селом Баланів-
кою (околиця Бершаді на Поділлі) 50-ий
Білостоцький полк на Поділлі. 50-ий Бі-
лостоцький полк Денікіна, взяв в полон

біля 600 офіцерів і солдатів. Під час Пер-
шого Зимового Походу полковник Крат
був начальником штабу Запорозької Диви-
зії (у праці полковника Доценка "Зимовий
Похід" подані оперативні накази, опраць-
овані полковником Кратом). Влітку
1920 року полковник Крат їздив у складі
Української Військової Місії до квартири
т. зв. "Русської армії генерал барона
Врангеля" для нав'язання контакту та уз-
гіднення бойових операцій проти "черво-
них". Полковник Крат був лицарем "За-
лізного Хреста" (за Зимовий Похід) і кавал-
ером ордена Симона Петлюри.

На еміграції

По закінченні Визвольної Боротьби
він перебував у Польщі, де працював як
бухгалтер. Від 1944 до 1945 року М. Крат
був членом дирекції Союзу Українських
Кооператив у Холмі. У 1946 році за ініціа-
тиви генерала Крата (підвищений у ранзі в
1945 році) і при його активній участі було
організовано в таборі в Ріміні т. зв. "На-
родний Університет", у якому впродовж
восьми місяців для аудиторії до 800 осіб,
викладались українознавчі дисципліни.
Михайло Крат викладав історію України.
Ще з часів своєї служби в московській ар-
мії й пізніше був викладачем у підстар-
шинських і старшинських школах.

Після звільнення з полону, в роках
1948-1950, працював як бухгалтер Генер-
ального Церковного Управління в Англії,
а в грудні 1951-го року він прибув до США,
до Детройту, де до 1959 працював на фаб-
риці, аж до виходу на пенсію. В Детройті
наш земляк був одним із директорів кре-
дитної спілки "Самопоміч" та активним
учасником Парафіальної Ради української
парафії св. Покрови. Весь час від закінчен-
ня Визвольної Боротьби Михайло Крат
брав жваву участь у громадському житті.
Виголошував реферати-промови на запро-
шення українських організацій та на націо-
нальних українських святах. Написав чи-
мало статей на громадсько-політичні й іс-
торичні теми. Михайло Крат помер 8-го
серпня 1979 року, проживши 87 років, по-
хований в Савт Баунд Бруку.

Пора подбати про увічнення пам'яті

У своїй записці від 6 грудня 1943 року
Михайло Крат звертався до своєї рідні та
близьких: "...На Холмщині, один за дру-
гим падають від ворожих стріл активні ук-
раїнці. Є чутки, що й моя праця та скром-
на особа не всім до вподоби. Отже, треба
бути до всього готовим. По смерті моїй,
може схоче доня моя переказати своїм ді-
тям, якщо їх, дасть Бог, матиме, про свій
рід та про Діда, а зрештою навіть най-
ближчі мені мало знають про моє минуле.
Тому, щоб не було їм соромно, коли люди
по моїй смерті питають їх про батька, а
вони не знатимуть про його життя док-
ладних даних, я й пишу оце свою коро-
теньку біографію. А як не питають, і ніх-
то не згадає, нехай так і буде, все ж якийсь
слід по мені зостанеться, а тяжко вмира-
ти, не зоставляючи по собі нічогоінін-
ко..."

Сподіваюся, ця стаття стане скромним
внеском у справу увічнення пам'яті про
нашого славного земляка, який виборовав
незалежність від білих і червоних москві-
тів. Маю надію, що читач тепер більше до-
відався про українського патріота-вій-
ськовика, знаменитого уродженця міста
Гадяч на Полтавщині Михайла Миколайо-
вича Крата, генерал-хорунжого Армії Ук-
раїнської Народної Республіки, нагоро-
женого свого часу Георгіївськими хреста-
ми за мужність, сербським орденом —
"Звізда Карагеоргія" 4-го ступеня з меч-
ми, а пізніше — Залізним Хрестом, орде-
ном Симона Петлюри та іншими військо-
вими нагородами.

Настав час назвати на честь Михайла
Крата вулицю у Гадячі, встановити мемо-
ріальну дошку, створити документальний
фільм. Національна пам'ять — це наша
зброя за серця і розум українців у цій сто-
літній війні. Нині справу Крата і його
сподвижників продовжують ЗСУ, які не-
одмінно здолають кривавих московських
путінських зайд.

Петро ШВЕЦЬ,
журналіст

“Свої праці заповідаю народу, з якого вийшла”

22 грудня 1894 року в селищі Погребище в багатодітній (тринадцятеро дітей) родині хліборобів народилася дівчинка Настя, яка стане відомою збирачкою народної творчості Настею Андріанівною Присяжнюк.

Проживши важке, майже сторічне життя, сповнене пригод і боротьби із системою, любови до народної пісні і мудрості, вона залишила по собі тисячі друкованих аркушів книг, статей, рукописних нотаток, записів народних пісень, прислів'їв, приказок, коломийок, гуморесок, дотепних жартів. Вже до свого 75-річчя Настя Андріанівна збрала 31000 прислів'їв, 3500 побутових, жартівливих, весільних, купальських пісень, шедрівок, веснянок, 3230 казок, бувальщин, гуморесок, 1894 загадки, 9548 голосінь. У день ювілею вона сказала: “... продовжую збирати матеріали і разом з тим упорядковую старі записи... Скільки я ще запишу, не знаю, бо скарби народної творчості невичерпні... Працюватиму для народу і рідного краю, доки стане сили. Всі свої праці заповідаю трудящому народові, з якого я вийшла, хлібом якого кормилась, на трудові копійки якого я вчилася, на гроші якого я тепер живу”.

Весь багатющий матеріал

Насті Присяжнюк зберігається у фондах Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії імені М. Рильського Академії наук України. У м. Погребище на вулиці Насті Присяжнюк в садибі, де вона жила, створено музей, який відвідують тисячі українців та зарубіжних гостей.

Зібрані Настею Андріанівною пісні звучать на весіллях, іменинах, концертах, в родинному колі. Збірники “Танцювальні пісні”, “Колядки та шедрівки”, “Жартівливі пісні”, “Пісні Поділля”, статті “Гуморески як вид української творчості”, “Свята праці та достатку”, “Українське весілля в Погребищах” та багато інших є зразками довершених творів, що надихають любителів українського народного мистецтва, вчених, неповторні за своїм змістом.

Насті ще не було й двадцяти років, а її вже заарештовували за революційну діяльність. У 1908 році, коли її старшу сестру Мотрю за участь у бойових акціях проти царських чиновників засудили до страти, в залі суду вона вигукнула, що піде її шляхом. В Одесі Н. А. Присяжнюк організувала страйк на заводі товариства російських чорноморських канатних заводів, за що була піддана гласному нагляду поліції. За

рішенням Одеської судової палати дівчина мала утримуватися у виправній колонії до 18 років. Вона тричі сиділа в тюрмі, звідки втікала і переховувалася.

Дворічної школи, яку Настя закінчила в Погребищах, бракувало. Коли губернатор не дозволив їй як неблагонадійній скласти екзамен для вступу до навчального закладу, вирішила навчатися самотужки. Всупереч заборони напередодні жовтневої революції їй вдалося в Києві екстерном здати екзамен і отримати право працювати вчителькою. Педагогічну працю вона поєднувала з громадською: була зв'язкою

червоних партизанів під час громадянської війни, розгортала фольклористичну діяльність.

Після закінчення Кам'янець-Подільського інституту народної освіти, до якого вступила в 1927 році, продовжила навчання в аспірантурі при кафедрі української мови Київського державного університету. Знайомство з видатними українськими вченими-фольклористами надихнуло її на цілеспрямовані дослідження всіх напрямів народної творчості, вивчення культури і побуту рідного краю. З-під її пера виходять оригінальні праці з історії культури та звичаїв Погребища.

Викладацьку діяльність в Київському педінституті у довоєнний період, в школах м. Погребища у післявоєнні роки Настя Присяжнюк поєднує із збиранням перлин народної творчості. Записані нею пісні звучать по радіо, на телебаченні, про неї пишуть статті, їй аплодують на різних конференціях та зустрічах. Приходить визнання – державні нагороди: ордени та медалі. В одній із статей її автор Л. Мишанич сказав: “важко повірити, що одна людина змогла зробити так багато”. Це справжнісіньке подвижництво! Націлене на довге життя!

Настя Андріанівна часто заходила в редакцію Погребищенської районної газети “Колос”, де я тоді завідував відділом листів, приносила підготовлені нею матеріали, зокрема про річку Рось. Завжди усміхнена і привітна, встигала поділитися якоюсь сміховинкою. Одна з них: “В Гопчиці (це село неподалік від районного центру) жив колись пан, який любив пити чай з пінкою... Лакею доводилося долати немалий шлях від кухні до покоїв. Підходячи до дверей спальні, побачив, що пінка зникла, але не розгубився і плюнув в стакан. І пан, і лакей zostалися задоволеними. Отака вона хлопська мудрість!”.

Василь КУЗАН

Коли ми, жителі гір, приїжджаємо на море, то захоплюємося красою природи настільки, що аж дух захоплює. Але те саме відбувається і з тими, хто приїжджає до нас. А ми, постійно перебуваючи серед неймовірних краєвидів, звикаємо до них і дивимось як на щось звичне. У науці це називається “замилене око”. Тобто коли ти постійно живеш серед краси і не маєш можливості порівняти її з іншою красою, ти перестаєш бачити красу, що тебе оточує.

Закарпатцям здається, що ми володіємо виключним правом на любов до рідного краю. Більше і сильніше любити Срібну Землю, ніж її любимо ми, не може ніхто. Аж тут “прийшла” із Дніпропетровської області Михайло Машкін переселяється у 1954 році в Довге і створює шлягер за шлягером, серед яких гімн Закарпаття “Верховино, мати моя”. Звісно, такого бути не може!

У творчих колах, крім усього іншого, існує ще й загострене почуття задрості. Чому він, а не я? Чому хтось зробив краще, а я не зміг? Я ж про це думав, я так само складав слова і ноти, а він то зробив першим. Я так само наспівував, а він то записав скоріше. Може, то він не сам? Може, то він почув чи прочитав мої думки? Я теж ж маю право на цю пісню, бо він не може любити так Верховину, як люблю її я!

Ще за життя Михайла Машкіна були спроби привласнити його шедевр. На одному із великих концертів ще на початку шістдесятих ведучі оголосили іншого автора пісні “Верховино, мати моя”. Назвали прізвище вже відомого закарпатця, не хочу його згадувати тут. Але керівник хору “Боржава” виправив ведучих і відстояв своє право на власний твір.

У другій половині шістдесятих та вже після трагічної смерті

композитора почали активно поширювати чутки, що Машкін купив цю пісню за машину дров від Петра Світлика, керівника хору “Кукурудзвод” із села Білки. Але ніяких доказів не було, Петро Світлик ніколи не претендував на авторство, то чутки повмирили, лишилися лише відголоски.

І ось на початку двотисячних, коли Машкіна почали знову згадувати після тривалого, майже тридцятилітнього забуття, коли почали готуватися до вісімдесятиліття композитора, коли почали проводитися фестивалі імені нашого великого земляка, один аферист із Осою (усі названі у цій статті села відносилися до Іршавського району) висунув нову версію авторства пісні “Верховино, мати моя”. Він описав свою вигадану версію так переконливо, що у неї повірило дуже багато народу, навіть знавець української естради Михайло Маслій процитував статтю афериста уже напередодні дев'яностоліття з дня народження справжнього автора. Прочитую її і я, але вже із публікації Михайла Маслія.

“Існує й інша версія народження пісні “Верховино, мати моя!” Її першоавторство приписують Йвану Гриньку, який мав прізвисько Батринчин і жив у се-

Творець і аферисти

лі Задньому, що над річкою Боржавою. Йван, окрім того, що вів чудернацький спосіб життя, був страшний на вроду – істинний русинський Квазімодо. Єдиним заняттям неосвіченого селянина було випасання корів неподалік гори Клобук (кажуть, що навіть виганяв серед зими, і худобина знаходила для себе пашу). Щоразу, випасаючи худобу, виспівував коломийки та різні закарпатські співанки, яких знав силу-силенну. Чутки про старого заповзятого закарпатського співака Батринчина дійшли й до Михайла Машкіна (до речі, його в ті часи називали не інакше, як “прийшлак”). У 1950-х роках Машкін зачастив у село Задне. Одного разу “прийшлак” поставив пляшку горілки на стіл і після декількох чарок промовив: “Ану, що ви там, Іване Батьковичу, можете”. “Што можу, вто можу, айбо ащякое-м годен”, – спокійно відповів Йван. І заспівав співанку, зовсім невідому Машкіну:

*У трумбету я задуву, задуву,
задуву,
Уд Клобука до Бужори
із дівочков пиду.
Вирьховино, мати моя,
файнота ушитка твоя,
Файнота ушитка твоя
у тебе на виду...*

Перед тим, як розбити вшент безпідставну, висмоктану із пальця чи з іншого органу версію осійського афериста, скажу кілька слів про село Приборжавське, яке мало історичну назву Задне. Розташоване воно за п'ять кілометрів від Довгого вниз по течії Боржави.

Приборжавське – найбільш співуче село не тільки в Україні, але і в цілому світі. Тут співають усі від народження і до смерті. У Приборжавському ганьба не вміти співати. Якщо ти не співатимеш тут разом із іншими на весіллі чи гостині, з якоїсь нагоди чи

без неї, то на тебе будуть дивитися так, ніби ти щойно зліз із пальми. Кожен хлопець на весіллі, аби отримати із рук нареченої свій піджак із косицею (з квіткою на лацкані) мусить заспівати коломийку. На кожному весіллі співають по кілька нових коломийок, створених напередодні чи адаптованих до події по ходу дійства. Найбільш вдалі коломийки запам'ятовують і вони залишаються народним надбутком та виконуються музикантами постійно. Адже у нас танець сколомийка може тривати до двох годин без перерви – за цей час можна виспівати дуже багато.

Отже, якби Йван Гриньків (Батринчин) створив якусь нову пісню, то її би підхопив народ і вона би співалася всіма жителями Заднього при кожній нагоді. Такого не сталося – це раз. Можливо він і придумав якісь свої коломийки – вони стали народними. Авторства вже не доведе ніхто. Але з піснею “Верховино...” такого не сталося. Батринчин помер 1970 року, за рік до смерті Машкіна. Пісня вже співалася близько п'ятнадцяти років. Жодних претензій щодо авторства пісні у ті роки не було ні від Гриньківа, ні від його родичів і знайомих, ні від жителів унікального села Приборжавське.

Два. Я стверджую, що процитовану Маслієм русинську версію гімну Закарпаття склепав на коліні сам осійський аферист. У ті часи він активно вів сепаратистську діяльність, за популяризацію політичного русинства отримував гроші з-за меж України, обливав брудом колег по перу, писав пасквілі та просякнуті ненавистю до галичан опуси, за що, врешті, і був виключеним із Національної спілки письменників. Саме у ті часи, цілком можливо, що і на замовлення ФСБ ворожій нам країні, він і написав своє

чергове, але не безталанне лайно. І я це доведу.

Жителі Приборжавського називають своїх сусідів довжан “верховинцями”, а сусідів із Лукова, це село вниз по течії Боржави, – “лемаками”. Себе ж вони не ідентифікують ніяк. Тобто, вони унікальні і не належать ні до верховинців, ні до лемаків. Жоден житель цього села ніколи, за жодних обставин не назве себе верховинцем. То чи міг би уродженець Заднього Йван Гриньків написати: “Верховино, мати моя”? Звісно, що ні! Але цих нюансів жителя Осою, що на той час уже багато років мешкав у Ужгороді не знав. Про це взагалі знають тільки місцеві. Тому він, снів би ся коням, Йван Петровіч, назву врешті його ім'я, не врахував цього у своєму опусі. І попав у халепу.

Три. Другий рядок вигаданої та приписаної Батринчиному версії пісні звучить так: “Уд Клобука до Бужори із дівочков пиду”. Так могла написати тільки відірвана від верховинської реальності істота. Бо у нас є: дівочка, дівка, жона. Ходити від Клобука до Бужори можна із двома останніми – це стаття кримінального кодексу, а не пісня.

Михайло Машкін був глибоко порядною людиною. Якщо він робив обробки народних пісень, то на концертах це саме так і звучало. А якщо пісня була авторською, то так її і оголошували. Той, хто може створити, не схильний до привласнення чужого. Творець вищого гатунку ніколи не спокуситься на щось дешеве і блискуче. Інша справа – надихнути на створення шедевр його могла одна-єдина нота чи слово. Цілком можливо, що це слово прозвучало із вуст Івана Батринчиного. Чи іншого унікального жителя Приборжавського – бо їх у селі сотні. Хоча... і в Довгому талантів не менше.

Юлія ЯСІНА,
м. Одеса

“Я – пісня у стріли на вістрі!”

Вже минув рік, як 12 грудня 2021 року відійшла у засвіти Галина Могильницька – активна учасниця українського правозахисного руху, український педагог, відома публіцистка і поетеса, авторка “Слова Просвіти”.

У “Грецькій залі” Одеського українського академічного музично-драматичного театру зібрались шанувальники таланту Галини Могильницької, щоб згадати про неї, її справи, поговорити про слід в житті нашої країни та спадок, залишений нею для нас всіх.

Модерували зустріч донька поетеси Ярослава Різника та кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри української літератури в ОНУ ім. І. І. Мечникова Грина Нечитайлюк.

На початку зустрічі прозвучав відеовиступ Павла Гриценка – директора Інституту української мови НАН України, доктора філологічних наук, професора, дійсного члена Національного товариства Шевченка. “Красива, романтично піднесена, з прекрасним голосом”, – такою він знав Галину ще у студентські роки. “Скільки на її долю випало турбот, скільки було найрізноманітніших підступів. Але вона залишалась на висоті... На висоті служіння українській справі”, – такою вона залишилась у його пам’яті згодом.

“Пані Галина була прекрасною поетесою, учителькою, правозахисницею, людиною, яка працювала на утвердження Української Помісної церкви, зробила надзвичайно багато, щоб українська мова розвивалась, щоб її плекали в закладах освіти, поширювали за кордоном, де видавались її книги”, – так відгукнувся про Г. Могильницьку Уповноважений із захисту державної мови, український політик, науковець, громадський діяч, народний депутат України VIII скликання Тарас Кремень.

З його батьком – поетом, лавреатом Шевченківської премії Дмитром Кременем – п. Галину поєднували теплі товариські стосунки. Він разом з іншими членами Миколаївського відділення Спілки письменників України намагався підтримати її віру в себе і свій талант, допомогти в складний період її життя.

Теплим словом згадував Г. Могильницьку й директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Микола Жулинський: “Колись був вражений талантом авторки, отримав естетичну насолоду, порадив, що відкрив для себе її твори, хоча й стало прикро, що не все талановите, “принишкле” в скромності поза Києвом стає видимим широкому загалу. ...На жаль, Галини Анатоліївни Могильницької – справжнього борця, творчої талановитої людини вже рік як немає з нами. Вона була однією з справжніх мудрих ковалів духа, яких в Україні не так багато”.

Емоційним і щирим був виступ Володимира Шовкошитного – відомого українського поета, публіциста, громадського, політичного та державного діяча. Саме в

його видавництві “Український пріоритет” було видано книгу Г. Могильницької “Імена”, за яку вона отримала відзнаку Міжнародної літературно-мистецької Академії України – медаль Івана Мазепи.

У нього ж заплановано видання останньої книги “І стоїть над світом жінка”, яку п. Галина, як не прикро, побачити вже не зможе...

Любов Задорожна – ректорка Одеської академії неперервної освіти, кандидатка філософських наук згадувала про понад 25 років життя Галини Анатоліївни, що були пов’язані з Одеським інститутом вдосконалення вчителів (нині Одеська академія неперервної освіти). Цей заклад став справжньою оселею її мудрого серця, тут вона змогла зреалізувати свої професійні педагогічні вміння й таланти, передати знання цілій плеяді вчителів.

Відразу три знами історії, професори, доктори історичних наук – Григорій Гончарук, який знав Галину зі студентських років, та Олександр Музичко говорили про те, що Г. Могильницька, не будучи професійним істориком, стала авторкою низки історичних книг, що вплинули на формування цілого покоління українців. Її глибокі знання, вміння бачити логіку подій й талант стрункого поєднання фактів у цілісну картину, давали можливість здійснювати таку потужну просвітницьку роботу.

Декан факультету історії та філософії

Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, голова правління Одеської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслужений працівник освіти України В’ячеслав Кушнір поділився своїми спогадами про спільну роботу над двома книгами з серії “Патріот”, де він був головним редактором. Зазначу, що до роботи над ними було залучено багато талановитих науковців, а ідея започаткування серії належала п. Галині та її найближчій подрузі Софії Шеренговій – громадській діячці, культурологині, одній з засновників громадської організації “Інтелектуальний форум”.

Олександр Музичко, що був знайомий з Г. Могильницькою майже 18 років, відзначив її талант просвітительки, принциповість та вміння відстоювати свої переконання. Він запропонував започаткувати читання ім. Г. Могильницької та об’єктивувати пам’ять про неї, назвавши її ім’ям закладу культури чи освіти Одеси та встановивши меморіальну дошку.

Цікавим фактом про Г. Могильницьку був наповнений відеовиступ Олександра Полея – керівника Асоціації українських інженерів шляхів сполучення США, одного з фундаторів Української Православної Церкви в Міннеаполісі, палкого патріота України, своєї зусилля якого спрямовані на розвиток своєї історичної Батьківщини.

Він розповів про те, що в США в 2004 році ним було створено комітет зі збору коштів для перевидання книги Г. Могильницької “Літос, або камінь з праці на розбиття митрополичого блудословія”, в якій чи не вперше було доступно, з посиланням на історичні, релігійні та релігієзнавчі джерела, обґрунтовано необхідність створення в Україні єдиної Помісної Української Православної Церкви як гаранта повноцінного духовного й національного відродження нашого народу. Вражають тиражі, якими розійшовся “Літос, або камінь з праці на розбиття митрополичого блудословія” (видані вперше у видавництві “Українська ідея” Марії Овдінко) – до 100 тисяч примірників українською, російською та англійською мовами!

Про зроблене Г. Могильницькою для становлення Помісної Української Церкви говорив секретар Одесько-Балтської єпархії Православної Церкви України о. Теодор (Оробець). Він розповів також про її роботу з відновлення Одеського Собору Різдва Христового на вул. Пастера, про організацію недільної школи для дітей, про її книги, що будили людей.

Добрими словами також згадував про п. Галину Іван Мельник – заслужений журналіст України, головний редактор Одеської обласної суспільно-політичної газети “Чорноморські новини”, що відзначила в цьому році своє 105-ліття. У газеті друкували статті Могильницької і матеріали про неї навіть у той час, коли інші не наважувались це робити.

Заслужений художник України, громадський діяч Сергій Савченко розповів про участь п. Галини в літературно-мистецькому проєкті “Леся Українка. Присвята”, що став, на жаль, останнім у її житті. Саме за ініціативи п. Сергія було організовано виставку картин в Одеському Літературному музеї та видано збірник статей про видатну українську поетесу до 150-річчя від дня народження.

Лариса Дем’янишина – художниця, учасниця всеукраїнських та зарубіжних пленерів та виставок, продемонструвала ілюстрації поки так і не виданої збірки дитячих віршів Галини Могильницької та поділилась спогадами про їхню творчу співпрацю.

Шістдесятник, член Одеського відділення Спілки письменників, повний кавалер ордена “За заслуги” Олекса Різників розповів про свою першу дружину Галину Могильницьку та прочитав присвячений їй уривок зі своєї поеми “Мовчиш, Стрибоже”. Поема опублікована буквально на днях, хоча й була написана в м. Балта в 1968-1969 роках. У той час Галина Могильницька, до її звільнення за “вихолощення комуністичної ідейності з курсу української літератури та пропаганду творчості націоналістичних поетів” (себе Ліни Костенко, Василя Симоненка, Івана Драча, Миколи Вінграновського), працювала викладачем Балтського педучилища, а Олекса Різників був журналістом місцевої газети “Народна трибуна”.

Вірші Г. Могильницької прочитали старший офіцер відділення морально-психологічного забезпечення 122 бригади територіальної оборони майор Дяченко Василь та Арина Александрова, яка зацікавилась творчістю п. Галини, написала ґрунтовну творчу роботу та створила з друзями сайт, присвячений їй.

Меморіальний захід прикрасили своїми виступами декламаторка Олена Клименко та лавреати міжнародних конкурсів Злата Ясіновська та Ліліт Мкртчян, які виконали пісню на слова Галини Могильницької “Чар мого сердечного тепла”.

Сльози у присутніх викликало потрапляє за емоційністю і драматизмом виконання заслуженою працівницею культури України Оленою Олійник вірша Г. Могильницької “Дві матері”. Ефект підсилювало відео, створене Юлією Незвінською – онукою п. Галини, з використанням картин заслуженого художника України Олега Шупляка.

Євген БУКЕТ,
співупорядник книги

Тарас Силенко, який будив серця своєю бандурою

У Києві презентували книгу спогадів про кобзаря

У Національному музеї літератури України відбулася неординарна, як для нашого часу, подія – п’ятигодинна презентація книги “Тарас Силенко, співець непримирної України”. Видання, присвячене пам’яті видатного кобзаря, заслуженого артиста України Тараса Силенка – справжній фоліант, обсягом 512 сторінок, упорядковане Історичним клубом “Холодний Яр” на чолі зі знаним дослідником української минувшини Романом Ковалем. До нього увійшли спогади понад 150 осіб, які товаришували з Тарасом, були шанувальниками його творчості та яких доля звела з цією непересічною особистістю. Також окремими розділами подано авторські статті Тараса Силенка та інтерв’ю з ним, спогади про поетесу Лесю Силенко – Тарасову маму, вірші, присвячені Тарасові. Деякі з них свого часу друкувалися в “Слові Просвіти”.

Кобзар Тарас Силенко передчасно пішов у засвіти 22 червня минулого року, а 29 грудня нинішнього йому мало б виповнитися 50. Як зазначив автор-упорядник книги, письменник Роман Коваль: “зовсім не таким уявляв свій ювілей Тарас”, але вечір вийшов цілком у його стилі – велелюдний і необмежений у часопросторі. Друзі часто називали Тараса Силенка “віщим Бояном”, “співучим філософом”, він був

усобленням любові нашого народу до свободи, мистецтва та героїки минулого. Він створив “співану історію України” – цикл пісень у авторському виконанні від давньоруських билин до творів, народжених на фронті сучасної російсько-української війни, яку мріяв видати на кількох компакт-дисках, але не встиг...

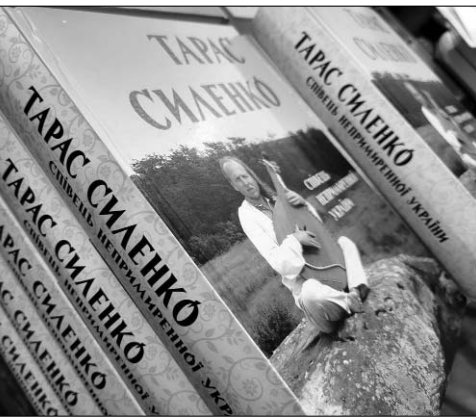
Тараса знали і любили в багатьох кутках нашої країни і за кордоном. Він був постійним учасником різноманітних фестивалів, ушанувань героїв Холодного Яру та героїв Карпатської України, сотень урочистостей і презентацій, виконував ролі кобзаря в кількох кінофільмах. З 2014 року Тарас Силенко неодноразово відвідував з концертами зону АТО/ООС. 2015 року був нагороджений грамотою Міністерства оборони України, а 2017-го – подякою командування морської авіаційної бригади ВМС ЗСУ.

Далеко не про кожну людину знайдеться стільки охочих поділитися спогадами. Причому, їх значна частина була зібрана під час повномасштабного вторгнення рф в Україну – не в найкращий для написання мемуарів час. Але Тарас Силенко, пісні якого надавали українцям внутрішню силу, утверджували національну самосвідомість, готували до майбутнього протистояння з одвічним ворогом, – не міг не залишити яскравих вражень, навіть після однієї-єдиної зустрічі!

Тож чимало й авторів спогадів, і звичайних поціновувачів його таланту завітали цього дня до Музею літератури – зала була переповнена. Людям, які знали й любили Тараса Силенка справді важливо було бодай на кілька годин зануритися в атмосферу, в якій він був присутній неозоро.

Слово мали легендарна радіожурналістка Емма Бабчук, художник, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка Володимир Прядка, бандурист-віртуоз, а нині – гранатометник ЗСУ Василь Лютий, директор Музею Революції Гідності Ігор Пошивайло, режисер Іван Канівець, поети Владлен Ковтун, Василь Ковтун, заступник генерального директора Музею Івана Гончара Тетяна Пошивайло, голова партії “Народовладдя” Юрій Левченко, кандидатка філологічних наук Марина Гогуля, вчителька Лариса Громадська та інші славні наші сучасники.

Виступали в цей вечір син Тараса Силенка, кобзар, композитор і актор Святослав Силенко, Тарасові друзі-бандуристи: народний артист України Тарас Компаніченко, Тетяна Лобода, Ярослав Черногуз, Юрій Фединський (разом зі своєю великою творчою родиною), Олександр Гончаренко, Михайло Гречкин. А також донька Тараса Силенка, піаністка Мирослава Силенко, народна артистка України Світлана Мирвода, заслужений діяч мистецтв України Володимир Гонський.

Співупорядники книги Леся Козенко зазначила: “Це більше, ніж книга про кобзаря Тараса Силенка. Ця книга зафіксувала у собі величезну кількість цінних спогадів сучасних українців, яких Тарас об’єднав навколо себе”.

Книга про героїзм: “Шпитальні нотатки” Рити Довгань

Олег РАРИЦЬКИЙ,
доктор філологічних наук,
професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Ця книга — суцільний живий біль і ушлявлення героїки наших днів. Це літопис самовидців, які побували в пекельному кратері війни або бачили його зблизка. Ось одна із візій... “Бачила, як Ти намагався щось написати лівою рукою, бо правої не стало, і не дозволяв мамі Тобі допомогти. Сам! Як поступово в Твоїх очах з’явилося світло повернення до життя, як ти вчився самостійно сідати у візочок. Між тим численні операції, чистки, болі. А потім... Потім було таке: як заходиш на територію шпиталю і бачиш — майорить, рухається над доріжками шпитального парку жовто-блакитний прапор — знаєш, що то Василь Стуженко на прогулянку виїхав! Ти не виїжджаєш з палати, поки не закріпиш на спинці наш прапор!”

“Шпитальні нотатки” Рити Довгань — небуденне явище новітньої нефікційної прози. Виникли вони на основі власного життєвого досвіду шістдесятниці — відвідин Київського військового шпиталю і надання волонтерської допомоги пораненим українським бійцям. Захоплення їхніми героїчними вчинками, стійкість перед випробуваннями, незламність духу сучасних пасіонарів спонукали авторку фіксувати найхарактерніші моменти військового досвіду і лікарняного життя. Упродовж кількох років окремі матеріали з пережитого друкувалися у часописі “Слово Просвіти”. Згодом у авторки виникає задум упорядкувати їх і видати окремим виданням, яке вийшло друком у Київському видавництві “Кліо” в 2018 р.

Волонтерською діяльністю Рита Довгань займається не від сьогодні. У глухі брежневські часи, наражаючись на небезпеку, матеріально і морально підтримувала українських політ’язнів і їхні родини, була активною в самвидавстві, листувалася з діячами дисидентського руху, пропагувала їхню творчість. Вона з перших днів на Помаранчевому майдані, брала активну участь у Революції Гідності. Її затишна квартира в ті часи стала осередком підтримки протестувальників: тут відновлювалися сили, спрагли Слова віднаходили морально-психологічну допомогу.

У досить поважному віці з початком російського вторгнення Рита Довгань не залишилася осторонь і сповна віддавала свої сили пораненим українськими бійцям. І. Дзюба, автор передмови до книги, тепло відгукується про високе призначення товаришки незалежно від обставин і часу творити добро, допомагати тим, хто потребує допомоги: “Серце вічної волонтерки веде її до тих, хто потребує теплої слова, широкі розмови, а може, й тихої сповіді. Вона провидіє поранених

бійців у госпітальях, записує їхні розповіді і про трагічні події їхнього життя, і про будні, вислуховує жалі і надії. І чує долю кожного. І виходить унікальний літопис людських дол, за якими — і доля країни, доля народу”.

“Шпитальні нотатки” охоплюють проміжок часу з 21 лютого 2015 р. до 29 травня 2018 р. У цих часових рамках авторка висвітлює зворушливі історії зв’язки і протистояння бійців московському агресору, характеризує їхню мужність і силу духу. Поряд із бійцями світлими образами зринають члени родин — дружини, матері, наречені, які усіляко підтримують і вболівають за здоров’я рідних. Водночас героями розповідей Рити Довгань є медичний персонал військового шпиталю, люди великого серця, які стоїчно і жертвовно рятують українських воїнів.

За жанром “Шпитальні нотатки” — складне метажанрове утворення. Авторка в заголовку кодифікує такі тексти як записки. Проте за формозмістовими й комунікативними показниками ці твори не вписуються в межі такого генетичного визначення, оскільки поєднують ознаки мемуаротворчості, щоденникарства й усноповідного тексту. Рита Довгань кожен свій запис маркує

вчинки, високу волю і жагу до життя. Текст Рити Довгань не позбавлений емоційного впливу. Простежуємо психологічні стани, переживання як самої авторки, так і героїв її розповідей, що виписані у загальноукраїнський контекст у протистоянні агресору. Основною ідейною спрямованістю твору є акцентуація уваги на підступності московського ворога, його злочинній діяльності і загарбницькій суті, намаганні поневолити і знищити українську націю.

Духовно-інтелектуальна цінність публіцистичного тексту Рити Довгань полягає в максимальній об’єктивізації зображуваних подій і явищ. “Розумію, мої тексти дуже скромні. — стверджує авторка. — Одне знаю — вони живі. Це не всеосяжна праця з цієї теми, а спостереження, думки однієї людини”. Письменниця прагне зафіксувати реальні події дня. Її потреба допомагати знедоленим сприймається як внутрішній поклик, психологічна налаштованість творити добро: “Тому, коли тільки можу, йду з клумками й Любов’ю в серці до своїх захисників — дітей і внуків. Іду до Київського військового шпиталю... Там я ближче почала знайомитися з нашими захисниками, ріднитися душею з ними. Через них ясніше, глибше відчуваю свій нарід, який не знищити ні Сибірами, ні Соловками, ні війнами”.

Рита Довгань зазнала злигоднів Другої світової війни. Проблема людської неволі, пов’язана з війною, психологічним болем відлунує у її пам’яті ще з дитинства: “Я дитиною тяжко пережила Другу світову війну. У 1944 році в Києві на Мільйонному провулку, коло хати, куди ми приїхали з евакуації, був шпиталь... для безруких і безногих солдатів... І ми, діти, допомагали медсестрам ходжувати тих нещасних людей, годували їх кашами, супами... А потім шезли всі...”. Цю травму авторка відчуває в душі упродовж життя. У спогадах зауважує кричущий факт фізичного знищення сталінською владою тяжко скалічених радянських бійців, що стало свідченням тоталітарної сваволі проти беззахисної верстви населення.

Нотатки Рити Довгань — цінний документ не лише для літературознавчої, а й історичної науки. Авторка скрупульозно документує усні розповіді бійців, подробиці воєнних операцій, місця їхнього перебування, поранень, долучає коментар бійців, ділиться власним. У своїй справі вона не одна: залучає до відвідин і допомоги важкопораним своїх друзів і родичів, які стають співучасниками творення тексту. Активно співпрацює із художником Сергієм Борисовським, який на її прохання фотографує промовисті кадри шпитального життя, фіксує непрості долі бійців і їхніх родин у фотозображеннях. Фото-відбитки у книзі Р. Довгань кваліфікуються як нехудожні вставки,

котрі тісно взаємодіють із текстом, є його невербальним компонентом і візуальним взаємодоповненням.

Рита Довгань — майстер портретування. Портрет у книзі забезпечує творення візуального образу персонажа, а також долучається до увиразнення характеру зображеної особи, її емоційного стану в тій чи іншій ситуації, сприяє діалогічності, індивідуалізації/типізації, що проявляються крізь призму суб’єктивної репрезентації об’єкта зображення. За слухним зауваженням К. Сізової, портрет не зводиться “лише до зображення зовнішнього вигляду персонажа, такий спрощений підхід є непродуктивним для літературознавства, оскільки залишає поза розглядом безліч текстових компонентів, що несуть інформацію про персонажа та сприяють його характеристиці, створюють образ героя в уяві реципієнта”. У “Шпитальних нотатках” Рити Довгань процес візуалізації часто супроводжується внутрішніми описами суб’єкта оповіді. Попри зримі ознаки зовнішнього портретування, відстежуються авторські інтенції до імпліцитних характеристик суб’єкта оповіді, що відображаються у відтворенні його індивідуальних особливостей, рефлексій на суспільні впливи, психологічні стани.

Книга створена завдяки прийому портретування. Портретних характеристик здобуваються всі герої розповідей Рити Довгань, — зрозуміло, найбільше уваги авторка приділяє пораненим бійцям. Як-от скажімо доброволець з “Київської Русі” Олександр Кучерявенко: “Під час обстрілу вибуховою хвилею відкинуло воїна і вдарило об мерзлу землю. Вивернута рука. Кров з вух... на місці підлікували, і далі воює, поки не дістав посттравматичний синдром. Затряслися руки, війни у сні не давали спокою, аж постіль дикби ставала, а до всього лікарі розібралися, що з давнього удару має розриви м’язів у ділянці плеча, відкол кістки. Цілий букет. Після серйозного лікування знов пішов на фронт”. Такі портрети-розповіді у книзі майже типові, в

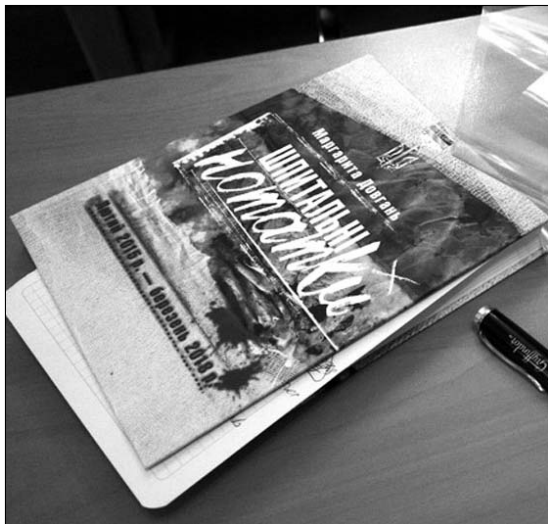
осмисленні Рити Довгань набувають героїчно-епічного звучання.

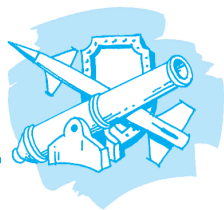
Розповідь Віталія Нечая з Батуріна: “Ми копали окопи під селом Болотяне. Майже зубами вигризали — дуже кам’яниста земля. Не окопи — напівкопчик вдалося вирити. Бувало з московськими саперами словом перекидалися. Голодні вони. Ми кидали банки з тушонкою”. (Комментар Рити Довгань: Я собі тихо думаю: добряки наші люди, часом чи не занадто?) З цієї оповіді зринає психопортрет українця: у скрутну хвилину допомагати навіть ворогу, що особливо насторожує — надто довірливі ми у боротьбі з підступним супростом.

З розповіді Віталія Нечая висновуємо портрет-вдячність травматологу-ортопеду Володимиру Шипуну: “Він мені порятував ногу. У нього такі руки, що тільки помне, подавить де треба — і вже не болить. Це лікар від Бога. Я вірю: він поставить мене на обидві ноги”.

Оповідуючи долю захисника із Славутича Олексія Бобчинця, який дістав поранення під Маріуполем, Рита Довгань змальовує портрет лікарки-пенсіонерки, яка на волонтерських засадах виходжує бійців: “Це Віра Василівна Анкіна, військовий лікар. Їй — 80. З них відпрацювала у шпиталі 36 років. А як почалося це гібридне пекло, не змогла бути осторонь. І тепер вона тут зранна до вечора. На громадських засадах, як то кажуть. А по суті — з великої любові до своєї України і воїнів, які її захищають”.

“Шпитальні нотатки” Рити Довгань промовисто свідчать: будь-яка війна позбавлена сенсу. Проте війна за Свободу, за національну ідентичність в боротьбі з одвічним московським ворогом становить сенс існування України, сенс буття Держави. Як стверджує шістдесятниця Рита Довгань, паралелі історичні між сьогоднішнім і минулим очевидні, мусимо відстояти Свободу і Незалежність, і справа кожного у свій спосіб виборювати Українську Державність — у цьому сенс існування України.

Про енергетичні батончики

Тетяна ЧЕРЕП-ПЕРОГАНИЧ,
м. Київ

Енергетичні батончики увійшли в моє життя, коли після повномасштабного вторгнення я разом із родиною опинилася на Львівщині серед сколівських волонтерів.

нітні сухофрукти, такі як журавлина, чорнослив, інжир, фініки, родзинки, курага, соняшникове та гарбузове насіння, насіння льону, кунжут, шоколад, цитрусові, вівсяні пластівці, медові коржі, гречане борошно, арахіс, горіхи ліщини, кокосову стружку і ще багато всього. Тобто вони цінні тим, що й справді дуже поживні та вітамінні.

Нині ми зробили півтори тонни таких смаколиків, відправили понад 200 посилок. Найбільше – в гарячі точки на фронті.

Завжди тішать фотозвіти від хлопців, спілкування з ними. Якимось нам розповіли, що троє розвідників цієї осені відправилися на завдання. Коли поверталися назад – потрапили в засідку. Кілька днів змушені були провести під ворожими обстрілами й холодним дощем. Запаси їжі швидко скінчилися, але в рюкзаках були наші батончики і саме вони врятували військових від голоду.

Зі столичними енергетичними батон-

чиками хлопці люблять ходити і на чергування. Ми рідко бачимо військових, які байдужі до них. Звісно ж, є такі, що всім забезпечені, і кажуть, щоб надсилали туди, де більше треба. Отож так і виходить, що найбільше треба там, де нема можливостей борщі варити через постійні бойові дії. Також часто замовляють батончики в польові шпиталі, де приймають поранених.

Запитів дуже багато. Тому замісв не меншає, а навпаки. Ми з дівчатами не здаємося. Хоча, несоромно зізнатися, у будні працюємо на роботах, на вихідних робимо батончики... Одним словом, втома дається знаки. Але ми розуміємо, що тим, хто чекає від нас смаколиків, значно важче. І не можна залишити хлопців воювати без підтримки. Надійний тил – це також дуже

важливо. Всі ми працюємо на Перемогу.

До сліз розчулюють історії. Про те, як чоловік відразу після інсульту вперто, незважаючи на застереження рідних, лушив для нас горіхи. Або люди, яких ми раніше ніколи не знали, як, наприклад, працівники Брусилівського будинку культури, збирають у громаді все для нас необхідне. Або однокласниця мого сина Богдана, яка, виїхавши з батьками до Канади через війну, робила з молодшим братиком лимонад, продавала його там і таким чином надіслала нам влітку десять тисяч гривень допомоги.

Ще вражає довіра. Хоч ми за кожную витрачену гривню готові завжди відзвітувати, люди ніколи про це не просять. А допомагають ще і ще.

Батончики зріднили тих, хто їх робить, завдяки кому вони робляться і для кого.

Знаєте, що найважче? Це коли відправив посилку зі смаколикami практично в саме пекло, а її не забирають, довго не забирають. І от коли приходить повідомлення про отримання – видихаю. Значить, наш захисник, наш герой вийшов з пекла живим і забрав адресоване йому відправлення.

Часто нам допомагають мами, дружини, батьки захисників. Інколи навіть ті, у кого ця війна, на жаль, забрала найдорожчих.

Ми часто говоримо з дівчатами про те, що, коли почуємо про перемогу добра над злом, наробиємо востаннє багато батончиків, привеземо їх в центр міста і пригощатимемо на radoшах всіх перехожих. А потім повернемося лише до справ сімейних, професійних. Головне, щоб наша спільна мрія здійснилася. Бо хочеться миру понад усе. Хай новий рік здійснить це бажання!

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

**Дорогі читачі "Слова Просвіти"!
Зустрічаймо новий 2023 рік, який уже
в дорозі до нас!**

Наступне число тижневика вийде

4 січня 2023 року.

Будьмо разом! Україна переможе!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)
Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
279-39-55

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
<http://slovoprosvity.org>
<http://prosvitanews.org.ua>

Надруковано в ТОВ "Мега-Поліграф",
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Просвіти"
обов'язкове.

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

